

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Historiske Meddelelser

over

LYKKESHOLM

med Tilliggende

samt

Stamtavle over Familien Lindegaard,

samlede af

P. LINDEGAARD

Aar 1910.

København.

Aug. Christensens Bogtrykkeri

LYKKESHOLM
med Tilliggende

Ellested Sogn er beliggende i Svendborg Amt, Vinding Herred, og har formodentlig i ældre Tid heddet »Elfvested« efter en Aa, der løber i en dyb Dal ikke langt fra Kirken. Efter Sagnet skal det oprindeligt have været Meningen at bygge Kirken paa en høj Bakke et andet Sted i Sognet, men de tilkørte Bygningsmaterialier blev om Natten usynlig bortførte til det Sted, hvor Kirken nu er bygget, idet man betragtede det som et Varsel om, at der skulde den ligge.

Ved Kirken er det at bemærke, at Taarnet er bygget mod Øst, hvad jo kun meget sjælden er Tilfældet i vore Landsbykirker, og har i den katolske Tid, da der var flere Altere i Kirken, flere Gange faaet Aflad. Saaledes 1340 40 Dage, 1394 gav Biskop *Theres* paa Danehof i Helsingborg Afladsbrev til Ellested, ligeledes 1395; 1398 gav samme Biskop atter Ellested Kirke Aflad, 1400 gav Bisp *Johannes Ovesen* Ellested Kirke Aflad. 1416 indviedes nogle Altre i Ellested Kirke, hvorhos den atter fik Aflad. De ovennævnte Altre vare 1416 indviede til Marie, Magdalene, Kathrine, Nicola og Laurenti; der har i 1588 været i Kirken en Bog, kaldet Ellebogen, som under Pavedømmet blev brugt til at læse over besatte Mennesker. Biskop *Madsen* vilde have købt den, men den var bortkommen og solgt til Hr. *Niels* i Nyborg.

I Sognet er foruden det ovenomtalte Aaløb paa Nordsiden, der udgør en Begyndelse af Vinding Aa, tillige et Aaløb paa Sydgrænsen, der har sit Udløb i Kongehøj Aa, og midt i Sognet er et Aaløb, der løber gennem to Søer ved Lykkesholm og danner Begyndelsen af Ørbæk Aa. Disse mange Aaer have i tidligere Tider dannet lette Adgange for Sørøvere i Storebælt, der paa smaa Fartøjer have kunnet sejle op og røve og plyndre i Egnen; Beviser herpaa haves dels i de mange Kæmpehøje, hvorpaa den østlige Del af Sognet er saa rig, og dels i Ruinerne af Slottet Magelund, der efter de Tidens Maalestok og liggende paa en høj, utilgængelig Bakke, omgivet af Vand paa de tre Sider, har været stærkt befæstet med dobbelte Volde og Grave paa den fjerde Side, ligesom der ogsaa af og til er funden Portbeslag, Pallisadespidser, Økser og andre Forsvarsvaaben, som brugtes naar Fjenden stormede. Slottet er forgaaet ved Ildsvaade efter Sigende paa Foranledning af Dronning *Margrethe*, for at ikke den oprørske Adel, der modsatte sig hendes Reformer, der skulde have et Tilflugtssted, thi ved Gravning paa Slotspladsen er overalt funden Trækul i Jorden.

I de ovennævnte Gravhøje i Egnen, der have været undersøgte, er overalt funden foruden Stenvaaben tillige Smykker af Rav og ædle Metaller, ja endog Drikkebægere og Flasker, begge af Ler, som de Afdøde havde faaet med i Graven.

Vi have i det foregaaende nævnt, at Magelund Slot var blevet afbrændt uden at omtale dets Genopførelse, denne skete langt senere under et andet Navn og et

længere Stykke fra Magelund Slot, skønt Tilliggendet var det samme. Det nye Navn paa Ejendommen var Lykkesholm, hvilket dog nu og da havde været benyttet samtidig med Magelund. Ved Valget af Byggestedet til Lykkesholm synes man at være gaaet ud fra andre Principper end ved Anlægget af Magelund Slot, idet dette var bygget paa en høj Bakke med Oversvømmelse om tre Sider og Volde og Grave mod den fjerde; Lykkesholm derimod blev lagt paa en Holm omgivet af Vand paa alle Sider, og den eneste Adgang dertil var forsynet med en Vindebro, der kunde hejses op, om Fjenden vilde angribe; foruden dette Beskyttelsesmiddel bleve Portene, hvoraf der var to, en paa hver Side af Graven, lagte skævt for hinanden og med Skydenicher, der gjorde det lettere for Forsvarerne at modstaa Angrebet

Hvornaar Bygningen er opført, saaledes som den nu forefindes, kan ikke med Bestemthed opgives, men alt taler for, at den er opført til tre forskellige Tider og af tre forskellige Ejere. Den midterste, ældste, Del er upaatvivlelig efter Bygningsstilen at dømme opført dels i Frederik den Andens og dels i Kristian den Fjerdes Tid. Den Del, der antages at stamme fra Frederik den Andens Tid, gør sig bemærket ved at have bestaaet af et temmelig kort Beboelseshus med to Taarne og med de flade Hvælvinger, der er et Kendetegn for den Tidsalder og som findes saavel i Kælder som underste Etage, en Forlængelse af Vaaningshuset har fundet Sted ganske bestemt i Kristian den Fjerdes eller Frederik den Tredies Tid, en Stentavle i Muren med Aarstal 1668 og Erik Sehesteds og Margrethe Rammels Vaabener og Bog-

staver lader nemlig formode, at de have opført Forlængelsen af Bygningen, skønt der paa den tidligere nævnte Del ikke findes noget Aarstal, men der er gennemført udvendig en aldeles lignende Stil i Bygningen, som paa andre Gaarde i Egnen, hvorpaa staar Aarstal, saa man fristes til at tro, at alle disse Gaarde ere opførte maaske endog af samme Bygmester. Indvendig i Bygningen er der ogsaa en Afveksling i flere Henseender, idet f. Eks. Hvælvingerne i den yngste Del ere lidt højere; i Kælderen er lavet som en Slags Taarn uden Belysning, over hvilket Gulvet i Værelset ovenover var til at vippe, saa at Forbrydere, som kom i Forhør i Værelset, der kunde vippes ned i Fangetaarnet blot ved et Tryk med Foden af Dommeren. Dette Værelse blev forresten benyttet som Vagttstue under den spanske Indkvartering i 1808. Samtlige Ydermure i denne Fløj af Bygningen, saavel den ældre som den nyere Del, ere opførte af store, tykke Mursten, der dog kun udgøre begge Siderne indvendig og udvendig, medens alt det indvendige mellem disse er fyldt med Murbrokker, Kampesten og desl., over hvilket er hældt flydende Kalk.

De to andre Fløje af Hovedbygningen ere opførte langt senere, nemlig 1784 og 1786, og kunne hvad Soliditeten angaar ikke maale sig med det ovenfor beskrevne, ligesom Indretningen indvendig ogsaa bærer Præg af ganske andre Principper og Fordringer til Livet end der var raadende i de tidligere Tider.

Vi have nu gjort Rede for Bygningerne dels paa Magelund og dels paa Lykkesholm og skulle kun tilføje, at ligesom Haven eller som den kaldtes »Abildgaard«

ved Magelund var saaledes beliggende, at den ved Vand var skilt fra Slottet, blev det samme Tilfældet ved Lykkesholm, hvis Have beliggende paa en Bakkeskraaning betydelig højere end Gaarden, ogsaa ved Vand er skilt fra denne.

Vi ville gaa over til at omtale disse Gaardes Ejere fra den allerældste Tid, hvad der har været saa meget vanskeligere, som Magelund eller Lykkesholm stundom har været delt blandt flere Ejere paa en Gang.

For at faa disse Forhold udredet og Ejerskiftet saa nøjagtigt saa muligt konstateret, har det været fornødent at søge Oplysninger i Svendborg Amts Thingbøger, i danske Herregaarde, historiske Tidsskrift, nye danske Magasin, Suhms Danmarkshistorie, Hofmanns Fundats, Pontoppidans Atlas, Crones Optegnelser, hos Hvidtfeldt, Wedel Simonsen o. fl.; med de Oplysninger samarbejdede, som fra disse Kilder have kunnet erhverves, er den følgende Ejerrække udarbejdet.

Vi begynde da Aar 1325 med *Peder Brock*, Søn af *Niels Brock*, der 1307 er Kongens Raad efter 1298 at have været med at besegle det Lejdebrev, som *Erik Menved* udstedte for den norske Konge og Hertugen (*Erik Præstehader* og *Hakon*), men 1308 var han med at stifte Ulydighed i Hæren og forspilde Kong *Eriks* Tog til Sverrig. 1313 blev han derfor dømt fra Livet, men tog sin Tilflugt til Sverrig, hvorfra han dog atter vendte tilbage efter Kong *Erik Menveds* Død.

Peder Brock, Ejer af Magelund, var Borger i Odense og blev 1327 af *Erik Valdemarsen* af Sverrig gjort til Fuldmægtig over alt dennes Gods i Jylland, Fyn og

Skelskør By, ligesom han er nævnt i et Pantebrev 1329 fra *Gert Halen*, der satte en Gaard i Magelund i Pant til ham, den 13. Juni 1332 var han nævnt i Fordraget til Kiel mellem Kong *Kristoffer*, Grev *Gert* og Hertug *Valdemar*.

Efter *Peder Brock* maa *Albert Brock* have arvet Magelund, thi 1376 skødede *Ellen Brock*, *Peder Brocks* Datter, al det Gods hun havde arvet efter Junker *Albert Brock*, til Dronning *Margrethe*. Det maa imidlertid antages, at Dronningen ikke har faaet det hele, thi den 8. Juni 1380 pantsatte Brødrene *Johannes* og *Hartvig Hummersbüttel* deres Gældsbevis for 1000 Mark purt Sølv efter Cølns Vægt til Hr *Everard Moltke* og pantsatte samtidig deres Gods, som de lovlig havde faaet af *Hartvig Krummedige*, nemlig Magelund eller Lykkesholm. *Hartvig Krummedige* til Sandholt havde ægtet *Albert Brocks* Enke, af hvilken Grund han maatte afstaa *Albert Brocks* Gods til *Ellen Brock* og Brødrene *Hummersbüttel*. Den 31. Juli 1381 skødede *Hartvig Hummersbüttel* Lykkesholm til *Fikke Moltke*, *Everards* Broder. Den 3. Decbr. 1391 solgte og skødede *Fikke Moltke* Lykkesholm til Dronning *Margrethe*, der dog den 5. samme Maaned efter at have givet Ordre til Magelund Slots Afbrænding overdrog det til sin tro Væbner *Hennike Olavsens Bjørn* for en Pris af 400 Mark Lybsk og endvidere 600 Mark, for hvilket det var pantsat.

Efter *Hennike Olavsens Bjørn* kom den 1417 til Svigersønnen *Sten Basse* til Thybjerg, det var gift med Datteren *Ellen*, de stiftede 1427 i Vor Frue Kirke i Nyborg et evigt Vikariat i det søndre Kapel, og fik

Præsten i dette Befaling til hver Dag at skulde holde to syngende Messer og en Dag om Ugen at holde Vigilier, han skulde hver Dag føde og kostgive 7 nødtørftige Folk og give Dem en Klædning og et Par Sko aarlig, ligeledes skulde der fødes og holdes en fattig Pebling til fornævnte Gudstjeneste; til dette Vikariat henlagde han Indtægten af 28 Bøndergaarde. 1436 fik *Sten Basse* af Kong *Erik* Laasebrev paa 4 Gaarde i Nyborg By og 1438 Laasebrev paa Bolderup med mere Gods, 1441 giver og skøder han til Antvorskov Kloster 24 Pd. Korn med Penninger og Smaaredsel i Stensbjerg By; samme Aar skal han have givet til Antvorskov Kloster al det Gods, han havde liggende i Fyn og Kapellet i Nyborg Kirke, det maa formentlig kun have været Strøgods, han har givet til Antvorskov, han havde nemlig i Aarene 1435—1443 foruden alt nævnte Gods ved Køb erhvervet sig en Mølle i Ræthinge, en Gaard i Nørre Hjermløse, Gaarden Sørup ved Ringsted, Englerup Mølle samt 10 Gaarde i Merløse Herred, thi 1446 skødede *Sten Basse* til Hr. *Torben Bille* i Allindemagle, Ridder og Raadsmand, alt sit Købegods i Sjælland og Fyn derunder Lykkesholm, og 1448 afgik denne mærkelige og daadskraftige Mand ved Døden. Hans Enke *Ellen* havde i Forlening af Antvorskov Kloster Lundforlund, hvorfor hun stadfæstede, at alt det Gods blev ved Klosteret, som Hr. *Sten* gav dertil; hun havde til Værge sin Svoger *Oluf Akselsen Thott*, af hvem *Sten Basse* afkøbte det meste af sit Gods, og Lykkesholm kunde saaledes betragtes som Arvegods med Fru *Ellen* og som Købegods fra Svogeren, af hvilken Grund Fru *Ellen*, der

overlevede sin Mand, derefter overdrog sit Arvegods til *Oluf Akselsen Thott*, men da hun 1451 afgik ved Døden blev indgaaet Forlig mellem *Torben Bille* og *Oluf Akselsen Thott* angaaende Gods, som de havde fælles i Fyn, saaledes at *Torben Bille* skulde have $\frac{1}{3}$ af Lykkesholm og alt *Sten Basses Købegods*, altsaa ikke Arvegodsset med Fru *Ellen*. *Oluf Akselsen Thott* var Svoger til *Torben Bille*, idet denne første Gang var gift med *Oluf Akselsens Søster* og anden Gang med en Søsterdatter af *Sten Basse* til Lykkesholm, og da denne var barnløs, overdrog han en Del af sit Gods til *Torben Bille*, for at han skulde opkalde en af sine Sønner efter ham. Denne Søn var *Sten Basse Bille*, gift med *Margrethe Rønnow*, Datter af Marsken *Claus Rønnow*, der saaledes blev næste Ejer af Lykkesholm, men 1441 tog hans Broder *Bendt Bille* Laasebrev paa Lykkesholm, som han paa Grund af Laasebrevet blev Ejer af; han havde fire Sønner, af hvilke den ældste *Hans Bille*, der var Ridder og Rigsraad, blev hans Efterfølger, han var gift med *Inger Rønnow*, Datter af *Corfits Rønnow*, han døde den 3. Oktbr. 1542, hun 1548, deres Børn døde alle som smaa med Undtagelse af en Søn *Torben*, der som en tapper og vild Krigsmand døde i Sverrig

Inger Rønnow har uden Tvivl søgt at bevare Gaarden for sin Fædrendeslægt og paa den Maade er den ved *Birgitte Clausdatter Rønnows* Ægteskab med *Henning Qvitzau* kommen i denne Slægts Besiddelse, hvori den var omkring ved 1560, thi 1568 tilhørte den *Henning Qvitzau*, der døde 1568, medens hans Frue døde der

1590. I denne Families Ejendomstid er upaatvivlig den ældste Del af Hovedbygningen bleven opført.

Den næste Ejer var *Ejler Qvitzau* (gift den 3. April 1636 med *Anna Krabbe*, der døde under en Forløsning 1638); han solgte Gaarden den 25. Marts 1640 til Kongens Kansler *Christen Thomsen Sehested* til Staugaard i Jylland, gift med *Mette Rosenkrantz*, denne mærkelige Mand var født den 17. Februar 1590 paa Bakmarke i Jylland, han havde været udsendt i mange Ærinder af Kongen, saaledes 1623 med den senere Kong *Frederik den Tredie*, 1624 til Generalstaterne i Holland, 1625 til Kongen af Frankrig, 1626 til Kurfyrsterne i Brandenburg og Sachsen, 1627 til Kongerne af Frankrig og England, 1629 efter at være bleven forlenet med Helsingborg Slot, til Hertugen af Holsten, 1632 til Kongen af Sverrig for at mægle Fred mellem ham og den tyske Kejser, og endelig blev han 1634 udsendt for at møde den prinselige Brud, den vordende Kong *Frederik den Tredies* Gemalinde. Han var en meget dygtig Mand, der gjorde alt for at ophjælpe sin Ejendom, han opbyggede saaledes alle Lykkesholms Ladebygninger, hvorpaa han lod sætte C. T. S. 1640, ligesom man ogsaa tør gaa ud fra, at den tidligere omtalte Forlængelse af Hovedbygningen er udført af ham.

Paa Grund af hans Forhold til *Christian den Fjerde* og den Gunst, denne havde vist ham, fik han af Kongen jus patronatus til Gislev Kirke og Tienderne fra dette Sogn blev tillagt ham og efterfølgende Ejere af Lykkesholm. Foruden denne Forstørrelse af sine Ejendomme forøgede han endvidere denne ved Indkøb af Gaarde i

1640, 1643, 1646 og 1647 ved Magelæg fra Kronen, ligesom han i 1653 ydede Kronen et Laan af 4750 Rdl., hvorfor han fik Pant i nogle Gaarde i Gislev og Holme.

Christen Thomsen Sehested var en meget godgørende Mand, han skænkede saaledes til Horsens Hospital 500 Rigsdaler, af hvis Rente to fattige aarlig skulde underholdes, endvidere lod han ved sin Gaard Staugaard 10 fattige stedse forsørges med det Nødtørftigste, og endelig lod han ved de forskellige Lehn, som han forestod, idelig 10 arme bespise; ogsaa udefter sin Død havde han sat sig et varigt Minde, idet han den 21. April 1649 oprettede følgende Gavebrev til Odense Hospital:

„Jeg Christen Thomsen Sehested til Staugaard, Ridder, kongelig Majestæts Cansler, Danmarks Riges Raad og Befalingsmand udi St. Knuds Kloster i Odense, gør vitterligt, at jeg for mig og mine Arvinger og Efterkommere paa min Gaard Lykkesholm har stiftet og forordnet, at af samme Gaard aarligen skal til tvende arme udi Odense Hospital at underholdes udgives, 20 Tdr. Byg og 20 Tdr. Havre og til Martini udi Odense til Hospitalsforstanderen usejlbart leveres, hvorimod jeg eller den af mine Arvinger eller Efterkommere paa Lykkesholm skal have Magt samme Steds tvende Stakler udi bemeldte Hospital at indsætte, og naar dem ved Døden afgaar, Andre at forordne indsat, skulde enten jeg, mine Arvinger eller Efterkommere paa Lykkesholm istedetfor bemeldte Korn heller Penge vil give og enten en Kapital paa 1000 Rdl. i rede Penge fra sig til Hospitalsforstanderen erlægge, eller 60 Rdl. istedetfor samme aarlig Afgift Korn levere vilde, skal det denneme fri forestaa, dog at Terminen til Martini rigtig og uden

nogen Fejl eller Ordlyd bliver holdet, og skulle denne Afgift ved Lykkesholm Hovedgaard altid forblive, ihvem den og ejer og ufejlbar efterkommes under Guds Vrede og Straf, medmindre de 1000 Rdl. istedetfor samme Afgift bliver til Hospitalsforstanderen leverede, hvorimod Hospitalsforstanderne, de som nu ere eller herefter kommendes vorder, og Magt have, dersom bemeldte Korn eller 60 Rdl. i det Sted til Martini aarlig ikke bliver leveret, straks udi brugelig Pant at annamme saa meget og hvilket af det Gods, som til Lykkesholm ligger, saa 60 Rdl. Rentepenge beløbe kunde og det i Brug beholde. indtil de med Omkostning og Skade, Alt hvis de efter denne Fundatz med Rette kan fordre, bliver til fulde betalt og fornøjet. Alt det for mig og mine Arvinger og Efterkommere paa Lykkesholm holdes skal, haver jeg dette med egen Haand underskrevet og trykt mit Signet neden for.

Actum Kjøbenhavn 21de April Anno 1649.

Denne Bestemmelse kom allerede til Anvendelse 1685, idet at Stiftsskriveren *Mogens Mortensen* den 9. December s. A. søger *Fru Margrethe Rammels* slg. *Erik Sehesteds* til Lykkesholm for 60 Rdl., der var perpetueret til to fattige i Odense (Graabrødre) Hospital og forfaldne Martini 1684 med Rente deraf i et Aar 3 Rdl. 3 Mrk. og 6 Skilling.

Christen Thomsen Sehested opholdt sig meget paa Lykkesholm, og det vides saaledes, at han boede der 1654, da Pesten rasede i København, 3 Aar efter den 5. August 1657 endte han sit daadrige jordiske Liv og blev som Ejer af Lykkesholm efterfulgt af sin Søn

Kammerraad *Erik Sehested*, gift med *Margrethe Rammel*, han tiltraadte altsaa Ejendommen ved den Tid, da Krigen med Sverrig tog sin Begyndelse og ligesom denne havde sin store beklagelige Betydning for Landet i sin Helhed, saaledes tyder alt hen paa, at det i ikke mindre Grad har været Tilfældet for denne Egn og ikke mindst for *Erik Sehested*, om hvem haves mange Beviser paa, at han maa have følt det pekuniære Tryk, der dengang hvilede over alle Forhold, og hvori maaske ogsaa de indre politiske Forandringer 1660, hvorved Adelen's Magt knækkedes, kan have haft nogen Skyld. I hans Besiddelsestid døde Præsten i Gislew, og da *Erik Sehested* havde arvet Retten som jus patronatus til Gislew Præstekald afsendte han følgende aabne Brev under den 31. Marts 1674:

„Stormegtigste Allernaadigste Arfve
Konning och Herre.

Eders Kongl. Mayt: allerunderdanigst at andrage Er ieg foraarsagit; Effter som Præsten ved min gaard Löchisholm ved Nafn hr: Broder Brodersen udi Gislöf, Nu ved döden er afgaaen, oc ieg til bemelte gieslöf Sogen, Som er Hofved Sogn, Effter Eders Ko: Ma: Sl: hr: Far faders Höyloflig Ihukommelses min Sl: Fader Naadigst meddelle schiödes indhold hafver Jus patronatus, Saa er ieg ydmygelig allerunderd: bedendis, Eders Ko: Ma: Naade: vilde lade sig behage, Oc forunde een Persohn ved Nafn Henrich Henrichsen, som ieg hos mine Børn hafuer giort tilsagen, Eders Ko: Ma: Naade: Bref paa Ellested Sogn som er Annex Sogen dertil, at hand som Præsten der tilforn var, Kunde det vinde och bekomme, Effter at hand

*af Bispen Er kiendt døgtig Saadant Embed at betienne,
Saadan Eders Ko: Ma: stoere Naade, Skal ieg min Lifs-
tied Søge at aftienne oc stedse forblifue.*

*Eders Kongl: Mayt:s
Allerunderdanigste
Tienner*

Erich Sehested.

Löchisholm dend 19. Marty Ao. 1674.

Foranstaaende Ansøgning blev under 31. Marts samme Aar ikke alene bevilget for Gislevs Vedkommende, men blev *Henrik Henriksen* tillige beskikket til Sognepræst til Ellested, som skal være Annex til Gislev. Sandsynligvis i Anledning heraf fik *Erik Sehested* under 30. April 1679 Skøde fra Kongen paa at være jus patronatus til Ellested Sogn for en Betaling af 250 Rdl., for hvis Indbetaling gaves Kvittering den 19 Juni 1679.

Formodentlig i Anledning af, at *Erik Sehested* købte Kirken af Kongen blev der den 16. August 1679 afholdt en Synsforretning over Kirken, hvorved Stiftsøvrigheden var stævnet at være til Stede og paase Kirkens Tarv. I Følge Vinding Herreds Thingbog for 1679 maa Bygningen have været i en meget sørgelig Forfatning, thi det bestemtes, at Gavlen mellem Kirken og Koret skal nedbrydes til Hvælvingen og derfra atter opføres, den østre Gavl skal fornyes, Kirkemuren ved den søndre Side øst for Vaabehuset skal helt nedbrydes fra Vinduet til Jorden og atter opføres, den vestre Gavl saavel som Listerne helt omkring Kirken skal istandsættes,

Kirkegulvet er meget brøstfældigt og kræver en betydelig Reparation, ligesom ogsaa to Bænke i Vaabehuset. Taarnets Tag maa forbedres og Loftet, over hvilket Klokken hænger, er ganske fordærvet, 100 Fvn. af Kirkegaardsmuren er aldeles brøstfældig. Prædikestolen er ganske forfalden og en ny kan højlig behøves, Altertavlen er og gammel og brøstfældig; 22 Karlstole og 14 Kvindestole ere saa ringe, at de skal ganske ombygges af nye. Kirkedøren trænger højt til en ny, og Dørene til Vaabehuset mangler Beslag til begge Døre, den gamle Ligbaare er ganske brøstfældig.

1683 døde *Erik Sehested* og *Margrethe Rammel* vedblev saa som Ejerinde indtil sin Død 1699. I hendes Besiddelsestid 1693 blev Ellested Kirke meget sirlig og kostelig staferet, men iøvrigt synes hun at have haft pekuniære Bryderier ligesom sin afdøde Mand og er flere Gange bleven sagsøgt selv for mindre Beløb. Efter hendes Død gik Gaarden i Arv til Sønnen

Otto Sehested, der var gift med *Christiane Augusta v. Haugvitz*, der døde 1712, han havde ogsaa pekuniære Besværligheder og forsøgte 1711 at sælge Gaarden ved Auktion, men blev selv højstbydende med 36,250 Rdl., næste Bud var 100 Rdl. mindre, hvorpaa han bortforpagtede Gaarden til sin Foged *Anders Nielsen* for 1407 Rdl. 1713 var atter Auktion over Lykkesholm, hvorved *Otto Sehesteds* Søster *Margrethe Sehested*, Enke efter *Vincent Kaas* til Møllegaard paa Langeland, blev højstbydende med 29,300 Rdl. *Otto Sehested* døde 1714 og efterlod sig ingen Børn og *Margrethe Sehested* døde pludselig den 23. Marts 1715 om Middagen efter at

have været til Alters om Formiddagen og testamenterede Gaarden til sin Søsterdatter

Margrethe Rammel Winterfeldt, gift med Løjtnant *Hans Frederik Kaas*. Hun magelagde 1721 med Etatsraad *Børge Trolle Lykkesholm* for Lungholm; der indstod som Pantegæld i Lykkesholm 23,800 Rdl., som Fru, *Margrethe Sehested* havde laant af Monsieur *Ermendinger*, da hun købte Lykkesholm ved Auktionen, denne Sum blev ogsaa staaende hos *B. Trolle*, men han glemte at betale Renterne og sagsøgte derfor 1729 til at betale Capitalen med paaløbne Renter; dette førte til, at han gjorde Opbud og Gaarden derpaa blev solgt 1730 til

Konferensraad *Theodorus Lente Adeler*, der var Amtmand i Nyborg og Tranekær Amter, var Søn af *Frederik Christian Adeler* og *Henriette Margrethe Lente*, gift med *Leopoldine Kathrine Rosenkrans*. I sin Egenskab af Amtmand udsendte han Forespørgsel til hvert Sogn i Amterne om alt muligt af almindelig Interesse, disse Forespørgsler, der blev besvarede af Sognepræsterne, blev for disse Sognes Vedkommende besvarede af Sognepræsten i Gislev under 15. Juli 1743, *P. Haagerup*, samme Mand, der 1755 indsendte til Provsten en Beskrivelse af Gislev og Ellested Kirke; han skriver nu, at Haven ved Lykkesholm, som gaar rundt om Huset, er kun liden og nylig anlagt, Skoven, som bestaar kun af Bøgeskov og faa Ege, er kun maadelig stor, dog findes en stor Mængde af unge og fredede Bøge, Fiskeriet til Lykkesholm er god i Henseende til, at der foruden Gravene og to temmelig store Mølle damme haves desuden en Sø, Fjællerup Sø kaldet, i hvis Fiskeri

ingen anden Lodsejer har Part. Ved Lykkesholm findes ingen sønderlig Stengærder undtagen 500 Favne rundt omkring Gaarden, som i disse Aaringer er satte, og haves nu ej mere Forraad paa Marksten.

Invaarnernes Egenskaber og Inklinationer er ikke, Gud være lovet, til nogen Hovedlyder og Laster, og haaber man særdeles for de prisværdige Anstalter, som i vore Tider er gjordt til Ungdommens Undervisning, at de skal forbedres og ikke forværres. Landets Situation her i Sognet er mest jævnt og kunde bedre bruges til Indvaanernes Nytte end den bliver; det er iblandt Bønderne her i Sognet Vane, og Vanen som en Lov, at de mest besaaer deres Jord med Havre, hvilket aarlig forminsker Jordens Bonitet, saa de næppe paa mange Agre Land stoppe Bekostningerne paa Udsæden, som altid er dyrere i Foraaret og ringere i Efteraaret, de saaer saa lidet af Rug og Byg, at imod de saaer 1 Td. Havre, saaer de næppe af Rug og Byg 1 Skp., hvorover de ikke kan avle saa megen Rug, at de kan have til nødtørftig Brødkorn, ofte ikke længere end til Jul, derefter spiser de Havregrød, som for først klekker ikkun lidet imod Rug, imod Druelse og Forslag, thi der maa først 3 Td. Havre til en Td. Mel, og dernæst har det vel ikke den Kraft som af Rugen, de kunde bedre nytte. Deres Jorder som vel er bekvem baade til Rug, Byg og Ærter, dersom de allermeste lod Jorden hvile som med Havre aarlig bliver udslidt, og saaledes ved en ringe Hjælp af Gødning jo foruden kunde blive mere nyttig, saa det var at ønske, at Bønderne til deres eget Gavn blev befalet at lade den tredje Del af saadan

udslidt Jord hvile, da de derefter kunde have ved halv Arbejde baade for Bønder og Bæster og ved halv Ud-sæd lige saa meget, ja mere og bedre Korn og Afgrøde end de nu have, hvilket Forfarenhed nu viser og for Fremtiden kendelig skulde befindes.

I de mig allernaadigst anbetroede Gislev og Ellested Sogne er i næst afvigte 6 Aar født 227 Personer og død 205 Personer.

De Talemaader, som jeg blandt Almuen har observeret at være af den Betydning, at man kunde tegne dem, er, at naar noget mellem dem kan være at ventilere, siger den ældste eller fornæmste blandt dem: »Sammoris i Danemand«, hvilket skal betyde, bliver enige, lader eders Ord blive samlede eller samordes, og ved samlede Ord gøres Slutning paa Disputen.

Nomino propria finder jeg foruden det almindelige en Mand ved Navn *Find*, en ved Navn *Lone*, en Kvinde ved Navn *Schultze* og en Pige ved Navn *Tildsde*.

Som det af foranstaaende ses, har Konferensraad *Adeler* formentlig altsaa gjort ikke saa ganske lidt i sin Besiddelsestid for Haven og dens Omgivelser, da det jo er bemærket, at denne da kun var lille, og hvad der yderligere beviser dette er, at de mange store Ege i Haven, som endnu findes der, ere plantede af ham, hvad har kunnet bevises ved at tælle Aarringerne i de enkelte Ege, som af og til der have været fællede; ligeledes er de 500 Favne Stengærde, der findes nævnt i Præstens Indberetning, upaatvivlig det Stengærde som endnu omslutter Haven. Ogsaa med Hensyn til Skoven synes jo Præstens Udtalelse om de mange unge og

fredede Bøge, at være Beviser paa Konferensraad *Adelers* Interesse for Skovbrug Om hans Stilling som Godsejer vil længere hen i denne Bog findes Udtalelser, han levede og virkede jo i en Tid, hvor Bondestanden endnu i høj Grad led under Trykket af Fortidens Ulykker.

1767 afgik Konferensraad *Adeler* ved Døden, hvorpaa hans Enke og Børn 1768 solgte Lykkesholm til Krigsraad *Otto Lindegaard* for 72,000 Rigsdaler.

Idet vi nu gaar over til at beskrive Godsets Tilstand og Vilkaar i de samme Aar, hvori vi have behandlet Hovedgaarden, maa vi først gøre opmærksom paa, at alle Godser i hine Tider dels tilhørte Kronen, dels Adelen og endelig og ikke mindst Gejstligheden. Deraf fulgte, at Godsernes Beboere levede under højst ulige Vilkaar, altsom de stode under den ene eller under den anden af disse Besiddere. Naar vi først betragte dem under Kronen, da vare de undergivne Kongens Villie, denne havde en Embedsmand, der var Kongens befuldmægtigede Redskab og skulde gøre Regnskab for enhver Indtægt og Udgift, hvorfor denne Afdeling kaldtes Regnskabslen, og da der dertil svaredes Afgift til den kongelige Hofholdning fra Maalsgaardene ligesom ogsaa Kul og Ved fra Bønderne, sagdes det den Gang, at Regnskabslenene »laa til Kongens Fadebur«. Som Følge heraf søgte Kongerne saa meget som muligt at forstørre Regnskabslenene, hvad kunde ske ved saavidt muligt at formindske de Len, som Adelen havde i Besiddelse. Dette var ikke altid saa ganske let, saa *Kristian den Anden*, der med Iver og Energi arbejdede

for at hæve de lavere Klasser, maatte ofte kæmpe haardt med Adelen for efterhaanden at nærme sig sit Maal. For at danne sig et Begreb om, i hvilken sørgelig Tilstand Bønderne da levede, skal anføres, at Kongen i den Instruks, som Lensmændene fik, tilføjede den Bestemmelse, at disse ikke maatte sælge de Bønder, der fødtes paa deres Gods.

I *Frederik den Førstes* Regeringstid fandt atter en Forskydning Sted fra Kronens Len over til Adelen, idet han var valgt til Konge af Adelen og saaledes paa en Maade var afhængig af denne, imidlertid var der da allerede begyndt en Rørelse for Protestantismen imod Katolicismen, hvilken i den stadige Frygt for *Kristian den Anden* gjorde Adelen mere medgørlig, men Kronens Indtægter vare dog svundne saa stærkt ind, at Kongen 1531 maatte optage et større Laan, hvoraf Adelen benyttede sig ved at tegne sig paa Dele heraf for at styrke sin Stilling.

Saaledes var Stillingen, da *Kristian den Tredie* kom paa Tronen, og straks toges Kampen op mod Katolicismen. Den 12. August 1536 bleve Biskopperne fængslede og den 30. Oktober s. Aar omstyrtedes den katolske Kirke; af det umaadelige Jordegods skulde Bispestolenes Ejendomme straks lægges under Kronen, og disses Indtægter kom til at danne den senere Kongetiende, de øvrige katolske Ejendomme saasom Klostrene, Kapellerne og de enkelte Kirker fik foreløbig Lov til at bestaa

Paa denne Maade er Kronens Gods jo bleven i høj Grad forøget, ja endog i den Grad, at medens Kron-

godset før Reformationen gav en vis aarlig Indtægt af 100,000 Tdr. Korn, gav det Aaret efter 1536 ikke meget mindre end 300,000 Tdr. Korn. En saa betydelig Forøgelse er jo kommen alle Len i mer eller mindre Grad tilgode og saaledes ogsaa Nyborg Len, som vi her nærmest har for Øje, og som indbefattede Gudme og Vinding Herreder. Bestemt at angive, om Gislev og Ellested Sogne vare Dele af dette Len, kunne vi ikke, men der er saa meget der taler for, at dette har været Tilfældet, at vi ikke tvivle derom, der skal f. Eks. nævnes, at Maalsgaarden »Eskelund« skulde levere Proviant til Nyborg Slot, ligesom ogsaa det af det følgende vil ses, at Kronen har solgt meget Gods og Kirker i disse Sogne, ja endog jus patronatus Retten til disse Kirker.

Af ældre Krongods under Nyborg Len fandtes Eskebjerg, Harritslevgaard, der blev solgt 1560 for 5000 Daler, Herrested Birk pantsat for 2000 Daler, 1000 ny Daler, Kejrup og Ladby pantsat for 500 Mrk. Lybsk, Kirkeby pantsat for 4190 Daler, Kirkendrup og Fremmelev pantsat for 1523 Ott Guld.

Af mindre Len Krarup og Rynkeby, Kylderup pantsat for 600 Mrk. Lybsk, Oregaard med Birk pantsat for 2100 Mrk., Skovby, Vissenbjerg Birk pantsat for 1000 Daler, Fresen pantsat for 180 Mrk., Lyø og Bjørnø pantsat for 1500 Mrk., Thorø ved Assens Afgift $\frac{1}{2}$ Td. Smør til Nyborg, Thorø ved Svendborg, Rubjerg, Krogager.

Oprettet under *Kristian den Anden*: Søgaard pantsat for 500 Daler. Bispegods, som blev inddraget 1536: Biskopstorp, Borreby, Klejstrup i Pant for 1000 Lod

Sølv, Vingodset (4 Gaarde) Kærstrup med Afgift til Nyborg 40 Gld., 10 Læster Byg, 4 Tdr. Smør, hvilken Afgift dog senere en Del forhøjedes.

Oprettet under *Kristian den Tredie*: Lundsgaard, Nordby mod aarlig at betale 200 Daler, Vejstrupgaard, Vesterskjerning i Pant for 1000 Gld., Ørbæk Pant for 193 Daler 17 Skilling, Landsdommerlenet Pant for 500 Daler.

Oprettet under *Frederik den Anden*:

Davinde Afgift 40 Daler, Derup Afgift 35 $\frac{1}{2}$ Daler, Rynkeby (Bjerge Herred) Pant for 1200 gamle Daler, Rynkeby (Gudme Herred), Stubberup 200 Daler aarlig Kirkegaardene i Salling Herred, Stiftsgodset paa Langeland, Rømsø Æbelø med Afgift 50 Daler. Endvidere følgende Strøgods: 3 Gaarde i Gudme Herred, 10 Gaarde i Sunds Herred, 7 Gaarde i Vends og Vinding Herred, 2 Gaarde i Bjerge Herred Pant 500 Daler, en Lykke uderfor Odense Pant for 200 Lod Sølv, 13 Gaarde i Sunds Herreder Pant for 150 Lod Guld og 500 Daler, 5 Gaarde i Salling Herred Pant for 400 Daler, 1 Gaard i Lunde Herred Pant for 500 Daler, 3 Gaarde i Skam Herred Pant for 600 Daler, 3 Gaarde i Lunde Herred Pant for 500 Daler, 10 Gaarde i Skam og Skovby Herreder Pant for 2000 Daler, 4 Gaarde i Lunde og Skam Herreder Afgift 800 Daler, 6 Gaarde i Gudme Herred Pant for 500 Daler, 6 Gaarde i Vends Herred Pant for 600 Daler, 9 Gaarde i Aasum Herred Pant for 1000 Daler, 9 Gaarde i Odense Herred Pant for 2253 Daler, 20 Gaarde i Bjerge Herred Pant for

7333 Daler, 4 Gaarde i Aasum og Vends Herreder Pant for 1000 Daler, 3 Kirkegaarde i Sandager.

Oprettet under Formynderbestyrelsen:

Strynø (4 Gaarde paa Langeland), 6 Gaarde i Gudme Herred, 2 Gaarde i Herslev.

Samtlige for ældre Krongods og af Kongerne for oprettede Len indkomne Summer ere naturligvis indgaaede i Kronens Kasse.

Naar vi nu ville søge at bevise, at det meste af Gislev og Ellested Sogne have hørt til Kronen, da maa vi foruden ovennævnte Afgifter fra Eskelund henvise til en Klage fra Kronens Bønder, der tidligere ydede Landgilde af Ved og Kul til Nyborg Slot, som andre Kronens Fæstere, men nu resterede de dermed for 3 Aar og derfor sagsøgte, det ses deraf, at den aarlige Landgilde af disse Slags var 14 Læs Ved og 6 Tdr. Kul af hver Gaard i følgende Sogne: Ryslinge, Gislev, Ellerup, Gudme, Oure og Brudager. Mange af Mændene undskyldte sig med, at de ikke havde Skov at hugge paa, de ønskede, at de i Stedet maatte blive satte for Korn eller anden Ydelse, som de kunde præstere. En Industri, som i de Tider (1640) dreves, ogsaa foruden Kulbrændingen, var Teglblændingen, og begge toge haardt til Skovene. Teglovnene tilhørte ofte Kronen og blev af denne bortforpagtede til Teglblændere, hvorved Jorden blev ødelagt af Lergrave og Skovene forhuggede. Fremdeles solgte Kronen 1595 en Gaard i Gislev Sogn til *Christopher Walkendorph*, 1612 fik *Ejler Qvitzau* Skøde paa 2 Gaarde i Kullerup, som hans Part i Almindingehaverne, der er udskiftet mellem Kullerup og Lindeskov

og som desuden have nogen Skov ved deres Gaarde; 1641 fik *Christen Thomsen Sehested* Kronens Part i begge Sogne og 1643 Odense Hospitals Part; 1648 blev *Christen Thomsen Sehested* jus patronatus for Gislev Kirke med Kirke- og Kongetiende, fik Landgilde af Præstegaarden samt Landgildebyg af 7 Gaarde i Holme, 6 i Gislev, 3 i Ravndrup, 6 i Sandager og 3 i Lamdrup; 1663 fører 4 Gaardmænd i Gislev Sogn, Krontjenere, Thingsvidne for, at de i Fejdetiden ere blevne forarmede, saa at de ej formaaede at svare nogen Landgilde, da de ej for Armod have formaaet at faa deres Jord besaaet, men hidtil dem i Gaardene med stor Armod opholdt; 1663 laa følgende Krongods paa denne Egn øde nemlig: 2 Gaarde i Gislev, 4 Gaarde i Holme, 1 Gaard i Ravndrup og 3 Gaarde i Sandager, ja endog 1687 havde Kronen en Gaard øde i Gislev. Af det beboede Krongods sattes en Gaard i Gislev for et Landgilde (modereret) af en halv Otting Smør, 2 Tdr. Havre og et Lam, og af en Gaard i Holme 3 Skp. Rug, 8 Skp. Havre og en halv Otting Smør, af en anden Gaard 4 Skp. Byg, 6 Skp. Havre og 1 Otting Smør

Medens dette var Forholdet paa Krongodset, blev en Ejendomsgaard i Gislev, som *Niels Lauritsen* var fradød, udlagt til Borgmester *Jens Madsen Rosenberg* i Nyborg for en Gæld paa 64 Sldr. Borgmesteren udbød den til Slægten, naar de vilde betale Gælden, men ingen vilde have med den at gøre. 1666 sælger Kongen en Del Gods til Proviantforvalter *P. Corneliussen* i Nyborg, deriblandt Herligheden i *Knud Bertelsens* Gaard i Gislev. 1670 tilhørte Ellested Kirke bevislig Kronen,

som der tidligere er bemærket ved Skøde af 1679 solgte den til *Erik Sehested*, denne fik tillige Kirketienden, Herligheden over Præstegaard (Anneksgaard), Degneboel samt anden Herlighed; Tienden var beregnet til $9\frac{1}{2}$ Tdr. Hartkorn, det Degnen bruger til $\frac{1}{2}$ Td. Hartkorn ialt 10 Tdr. à 25 Rdl pr. Td. = 250 Rdl. *Erik Sehested* afsluttede 1683 Magelæg med Rytterkommissionen om Gods i Gislev Sogn, det Kirkegods han fik, gav ham aarlig 1 Mark i Huspenge, det han afgav er 4 Skp og 2 Fjdk. Hartkorn.

Af alt foran anførte maa anses bevist, at disse Sogne paa de Tider tilhørte Kronen, og det skal nu oplyses, hvorledes denne disponerede over det den her tilhørende; allerede 1571 henlægger *Frederik den Anden* »Vor og Kronens Part« af Gislev Tiende til Odense Skole, til Underhold for 1 Skolemester, 4 Hørere og 30 Degne. 20 Aar senere findes anført, at Tienden tilhørte Communitetet, og vare Indkomsterne da blevne saaledes forøgede, at 48 Disciple fik daglig Kost og Underhold paa Communitetet *Frederik den Anden* bestemte ved aabent Brev af 1587, at der skal af Ellested udredes aarlig til Nyborg Skole 2 Pd. Rug, 2 Pd. Byg og $1\frac{1}{2}$ Pd. Havre og være til 1 Skolemester og 2 Høreres Underhold. Vi have jo ogsaa set, hvorledes Konge- og Kirketienderne samt jus patronatus Retten i begge Sogne af Kronen ere overdragne dels til *Christen Thomsen Sehested* og dels til *Erik Sehested* og ville nu gaa over til at omtale under hvilke Forhold Landbostanden dengang levede

Medens der ikke fra 1536 og Aarhundredet ud var hændet noget, der særlig gav Anledning til væsentlige Forandringer for Landbostanden, blev dette Tilfældet i de næste 100 Aar og desværre ikke til Gavn for denne Stand. *Christian den Fjerdes* mange Krige og store Byggeforetagender angreb i høj Grad Landets Finanser, saa disse, ikke længe efter hans Død, vare i en temmelig sørgelig Forfatning, og værre blev det ved Krigen med Sverig der endte 1659. Efter denne herskede der den højeste Armod i hele Landbostanden, baade blandt højere- og laverestillede, hvorpaa ogsaa fra disse Sogne haves mange Beviser. Vi skulle saaledes oplyse, at den 26. Januar 1665 pantsatte *Erik Sehested* Lykkesholm med alt Tilliggende og jus patronatus Retten til Gislev Kirke til sin Svigermoder *Margrethe Scheel* slg. Fru *H. Rammels* for 12,000 Rdl. in Species, og Dagen efter pantsatte han 4 Gaarde i Kullerup, 2 i Lindeskov, 2 i Magelund, Lindeskov Mølle, gamle Mølle, Kokkehuset, beboet af *Jørgen Hansen Svarer*, Haagens Dige eller Davels Gaarde til sin Svoger *Peder Retz* til Tygestrup for 7000 Rdl.; hvilket Laan dog rimeligvis har staaet i Forbindelse med Forlængelsen af Hovedbygningen paa Lykkesholm og Indkøb af nogle Fæstegaarde i Gislev. 2 Maaneder senere opbyder *Erik Sehested* sit Jordegods i Fyn og Jylland, samt sit Løsøre til sine Kreditorers Betaling, og endelig pantsatte han 1669 Lykkesholm til *Jørgen Scheel Due* for 3000 Rdl., ligesom *Niels Friis* og *Erik Rodsted* 1665 havde gjort Udlæg paa 2 $\frac{1}{2}$ Gaard i Gislev til *Axel Sehested*. Paa en Stamtavle i Muren i Borggaarden paa Lykkesholm

staa *Erik Sehesteds* og *Margrethe Rammels* Bogstaver og Aarstallet 1668, hvoraf man maa tro, at de det Aar havde bygget Bygningen. Paa Grund af *Erik Sehesteds* Pengeforhold, giver hans Svigermoder 3 Gaarde og 2 Huse paa Hindsholm til hendes Døtrebørn *Corfitz Sehested* og *Elisabeth Sehested* paa Lykkesholm. *Erik Sehested* døde 1683, medens hans Enke overlevede ham til 1699, hendes Mands daarlige Omstændigheder maatte hun ogsaa føle, idet hun 1690 tildømtes at indfri sin Forskrivning paa 600 Rdl., med resterende Renter og Omkostninger 2 Rdl. 4 Mark, til en Enke i Nyborg. I Tilfælde, at Summen ikke betaltes, skulde det staa Enken frit for at lade det pantsatte Gods, Fruens Løsøre og Mobilier sætte til Auktion 1663 udtog den forrige Foged paa Lykkesholm *Christen Jensen* Stævning mod *Erik Sehested*, fordi denne ej havde villet kvittere hans aflagte Regnskab, skønt han havde ladet ham ombede saadant ved edelige Personer. *Erik Sehested* svarede ham kort, at Sagen var henvist til en Kommission

Forinden vi nu gaar over til det nye Aarhundrede, ville vi, da vi have gjort Rede for Godsejernes Stilling i det forløbne, ogsaa gøre Rede for Bøndernes Stilling i samme Tidsrum. Vi finde da, at i 1649 bleve 16 Mænd i Gislev, Holme, Ravndrup og Lamdrup dømt til inden 15 Dage at betale deres resterende Landgilde og have deres Fæste forbrudt. Samme Dag bleve alle Gislev Mænd, der ere fæstede til Lykkesholm, samt alle deres Svende og Drenges stævnedes, fordi de tværtimod Forordningen have løbet Fastelavn og holdt Gilde

i Gislev, satte i Retten om enhver, der har stedt og festet og været med i samme Gilde ej bør have deres Fæste forbrudt, og de unge Karle, som samme Gilde haver holden, om de ikke med Rette bør at bøde 10 Rdl. til hvers Husband.

Foged *Anders Albrechtsen* paa Lykkesholm lod 1649 *Hans Steffensen* indkalde for resterende Stedsmaalspenge 5½ Rdl., for Sag at ophinge 4 Rdl., Fogedpenge. 4 Rdl., en gammel Restance 2½ Mrk., hans Landgildebyg, for 1 Bjælke og nogle Lægter 1½ Rdl., Huspenge 2½ Mrk. og Gaardfældningspenge 6 Rdl. Samme Aar dømtes Gislev og Ryslinge Mænd at søge Aas Mølle med deres Korn, og hvis ikke, da at betale Mølleren Tolden deraf, at han desbedre kan betale sin Landgilde. Gislev Præstegaard blev 1663 takseret ligesom andre Præstegaarde i Gudme Herred og befaldtes ved en for 2 Aar siden uformodentlig og skadelig Ildebrand ganske afbrændt. Paa Stedet er nu opbygget 20 Fag Stuehus, 1 Ladehus sønden i Gaarden 34 Fag, nok et Stykke Hus vesten i Gaarden samt 3 Fag, derhos tilsammen 19 Fag. Bemeldte Bygninger sattes til 260 Rdl.; der manglede endnu østen i Gaarden 16 Fag og Tømmer o. d. 68 Sldr. Nok vesten i Gaarden 16 Fag 68 Sldr. Formodentlig i Forbindelse hermed søgte *Morten Mikkelsen*, Oldermænd i Gislev, paa egne og Bymændenes Vegne 1670 *Dines Rasmussen*, i Tjeneste hos Hr. *Broder Brodersen* i Gislev, fordi han havde taget en Del af Bøndernes Kvæg og drevet det ind i Præstens Lo til at sammentræde et nylagt Logulv.

Som Vidnesbyrd om Forholdene i de Tider maa her berettes om et Slagsmaal i 1663 mellem en Kone i Holme og en Kone i Gislev, der ved et Gæstebud i Holme havde haft hinanden i Haaret, hvorfor Gislev Mænd forment, at Holme Mænd skulde bøde 1 Td. Øl, som Gislev Mænd fik travlt med at drikke, men da Holme Bymænd paa Thinget godtgjorde, at Slagsmaalet var sket i et privat Gæstebud og ikke i et Bygilde, kendte Dommeren, at Gislev Mænd selv maatte betale det, de havde drukket. Øl lod i det hele taget til i de Tider at blive betragtet som et sædvanmæssigt Bødemiddel; vi finde saaledes følgende i en Vide og Vedtægt for Gislev Sogn fra 1670:

1. Alle i Sognet værende Gaardmænd saavel som Husmænd skulle holde deres Hunde bunden i gode, forsvarlige Jernlænker fra Aske-Onsdag til Mortensdag, og den som nogen Mands Hunde findes løse i den Tid skal den Mand give til Vide en Tønde Øl. Dersom en saadan Hund gør Skade paa Kvæg eller andet, skal Manden betale Skaden og bøde en Td. Øl

2. Hver Mand i Gislev Sogn skal have Indseende med Naboerne, at deres Ovne og Ildsteder ikke ere brandfarlige, skulde saadant være Tilfældet, og Vedkommende, derom advarede, ikke afhjælpe Skaden Fare at forebygge, da have Bymændene Magt saadant Ildsted og Ovn at nedslaa uden derfor noget at forbryde og samme Mand bøde $\frac{1}{2}$ Td. Øl.

3. Desligeste skal enhver Mand have Tilsyn med hverandre, saaat ingen »onde Urter« vokse eller gro paa

nogen Mands Grund, og skal den Mand, paa hvis Grund det findes, første Gang bøde en Fjerdings Øl, og dersom han dem ikke afhugger 1 Td. Øl.

4. Ingen maa paa Fælleden holde vrinske Heste under 2 Aar og 10 Sldr. Værdi under 1 Td. Øls Straf.

5. Ingen maa videre indslaa Græs paa Fælleden end han om Vinteren selv har Foder til under Straf af 1 Td. Øl.

Foruden ovennævnte Beviser paa Tidsaanden dengang kan vi ogsaa anføre, at der eksisterede en komplet Mangel paa nogensomhelst Assurance, brændte det for en Mand, kunde han ikke med Ret faa sit Tab erstattet paa anden Maade end ad Frivillighedens Vej; det brugtes derfor dengang, at Brandlidte henvendte sig til sin Sognepræst om at faa et saakaldt »Brandbrev«, med hvilket han derpaa gik om til Alle og Enhver for at indsamle hvad de af Godhed vilde yde ham.

Vi ere i Besiddelse af et saadant Brandbrev fra 1686 foranlediget af 3 Gaardes Brand i Lindeskov, hvilket, der lyder som følger, vi ikke ville tilbageholde for Læserne:

»Naade og Fred være med alle dem, som dette vil læse og ret tage til Hjerte! At som Guds Børn kan ikke være Korsets Hede foruden, det har ogsaa ladet sig se udi denne ærlige og fromme Mand, *Johan Hansen, Rasmus Rasmussen* og *Niels Jørgensen*, tilforn boende saavel at han kunde huse mange, men nu sørgeligen hossiddende hos sine Naboer i Lindeskov, thi

alligevel han idelig og altid har frygtet Gud af Hjærtet, saa har dog Gud villet tillade, at hans Hus og Gaard med al megen Guds Velsignelse af Bohave, Gods og Alt, hvad nogen af hans Stand kunde med al Lyksalighed eje, ved en ulykkelig Ildebrand blev ganske lagt i Aske forleden Skærtorsdag den 1ste April. Han var nylig kommen af Guds Hus, hvor han med god Tro og Andagt var bleven delagtig i Kristi Legeme og Blod. Ved samme Vaadeilds hastige Omløb er han saa rent bleven skilt ved alt det han havde, at han, hans Hustru og Børn beholdt ikke saa meget reddet fra Ilden, som der kunde lukkes under et Øje, uden det fattige Kvæg, som Gud dog var saa naadig at lade dem beholde til Jordens Dyrkelse, ydermere at holde vedlige og som han selv kom aabenhovedet ud af Døren, saa blev han ikke saa meget mægtig af sit som han kunde skjule sit Hoved med, hvorfor jeg vil formode, at han som i al sin Tid har været en from og trofast Maad og dertil med en saa flittig Arbejder, at han aldrig har haft fornøden, heller aldrig har tænkt at see til andet efter sin Nævne (formodentlig Næring) end til Gud og til sine Hænder, finder dog fromme og medlidende Hjærter, som hjælper ham noget til Rette igen, thi nu nødes han til det han ikke gerne vilde, at forsøge i hvilke Huse den Kristenkærlighed bor. Jeg vil bede at dem, som dertil ere forordnede, at de paa bedste Maade vil rekommandere ham til fromme Mennesker, og af alle fromme, at de efter deres Fromhed og Evne vil komme ham noget til Hjælp; ikke ønskende at gøre nogen i slig Maade Vederlag igen, dog forsikrende enhver, som for min

ringe Forbøn, denne min Sognemand vil komme til Hjælp og til det bedste betænke, at jeg skal være af min Formue deres Tjener og skyldige Forbeder hos Gud.

Gislev Præstegaard, den 10. April 1686.

Jens Madsen Faber.

Saaledes vare altsaa Forholdene 1699, da *Margrethe Rammel* døde og *Lykkesholm* gik i Arv til Sønnen *Otto Sehested*, gift med *Christiane Augusta v. Haugwitz*. Han levede ligeledes under Tidernes Tryk, senere lod han i den Anledning, foranlediget af Jægermester *Svanes* Fordring, den 24. Juni 1713 afholde Auktion over Gaard og Gods, men ingen Lysthavende indfandt sig. Den 25. Oktober samme Aar blev Auktionen atter afholdt med den Forandring i Konditionerne, at Køberen for de Penge, han ikke straks betalte, skulde stille nøjagtig Kaution, før Auktionsskødet blev ham meddelt.

Gaarden blev oppraabt for 20,000 Rdl., men tilslaaet Ejerens Søster *Margrethe Sehested*, og tilbød Oberst *Anders Trolle* til Hellestrup paa Sjælland at underskrive som Selvskyldner og Kautionist for Købesummens fulde Betaling.

Den 25. Januar 1714 lod Ridefogeden paa Brahetrolleborg afholde Auktion paa *Lykkesholm* over en Del Gods af *Otto Sehesteds*, der var ham udlagt for Gæld, medens hele Beløbet der indkom, naaede en Sum af 33 Rdl. 3 M. 5 Skg., var det bedste en Himmelseng, der købtes af *Bernt Kjær* i Ravndrup for 3 Rdl. 3 Mrk. Den 14. Maj 1714 blev atter afholdt Auktion paa *Lykkes-*

holm over 80 Hollænderikøer efter Begæring af Købmand *Anders Hansen* i Nyborg, til hvem *Otto Sehested* havde pantsat dem, de bleve opraabte for 5 Rdl. 5 Mrk pr. Stk., hvorpaa *Margrethe Sehested* købte dem alle for 6 Rdl. pr. Stk. og straks betalte dem.

Da *Margrethe Sehested* 1715 var afgaaet ved Døden, bleve hendes Efterladenskaber solgt ved offentlig Auktion paa Lykkesholm den 9. September 1715. Uden at ville gaa ind paa Beskrivelse af alt hvad der blev solgt, ville vi kun anføre, at der blev solgt 12 Heste, den bedste kostede 18 Rdl., den ringeste 4 Rdl. 4 Mrk., 2 paa respektive 14 og 18 Aar bleve ej solgte, 9 Køer solgtes for 47 Rdl. 4 Mrk. 4 Sk., den bedste kostede 7 Rdl. 5 Mrk. 8 Sk.

Margrethe Sehested havde ved sin Død testamenteret Gaarden til sin Søsterdatter *Margrethe Rammel Winterfeldt*, Datter af *Jørgen Winterfeldt* og *Anna Dorthea Sehested*, gift med *Hans Frederik Kaas*, hun mageskiftede Lykkesholm for Lungholm med *Børge Trolle*.

Gaarden var saaledes nu gaaet ud af Familien *Sehesteds* Eje, hvori den havde været i 82 Aar; samtlige disse, med Undtagelse af Kansleren og hans Hustru, ligge begravede paa Gislev Kirkegaard.

Tilligemed Gaarden vare jo ogsaa Kirkerne udgaaede af Familien *Sehesteds* Eje, og da de i denne Families Besiddelsestid, som tidligere paavist, vare blevne knyttede til Gaarden, maa vi ogsaa oplyse i hvilken Stand de befandtes at være, da de udgik af Familiens Besiddelse, med Hensyn til Ellested vides det jo i hvilken

Tilstand denne Kirke var, da den blev overdraget til *Erik Sehested*. En Indberetning fra Præsten *Faber* af 7. Januar 1707 giver Oplysning herom og disse tilligemed en Tilføjelse om, at Konferensraad *Adler* 1739 har tilbygget en Fløj til Kirken, desværre den, der med den gamle Altertavle brændte 1886, er yderligere tiltraadt af Præsten *Haagerup* i en Indberetning af 7. April 1755, hvori han tillige giver en Fortegnelse over Præsterne fra Reformationen, begge Indberetninger lyder som følger:

Remarques ved Kirkerne udi Gudme Herret.

Rigtig Fortegnelse paa hvis, effter Høyædle Hr. Stiftamtmand *Pritzbur* og Velædle Hr. Biskop *Müllers* deris instrux og villie kand være at remarquere ved Kirkerne i Gudme Herret:

XI. Gislef.

1. Altertaflen er ziieret med Korsfestelsens Historie smuch Billedhugger Verch, forgylt, to lister uden om besat med 6 Divis Masculis et Fæminis, hvor iblant een har en Biscops Hat og staff.

2. Hvelvingen over Altret er malet med 4re actiby Passionis, sc. Institutione, Conæ, Coronæ spinea impositione flogellatione et crucis bajulatione, en meget slet og ringe Maling, fast som det være en Murmesters arbeid, flere deslige Actus var paa de 2 nestfølgende hvelvinger, for nogen aar siden, men som det var ukiendelig, blev det overkalket.

3. Paa Skriftestolen findis udhugget R. R. P. H. Anno 1590.

4. Paa muren henger et Billede noget over for Prædikestolen, som haver en lang Kappe paa ned til fødderne og disse ord under den høyre arm: Guds Kierlighed, om der har staaet Kaabe til kand icke egentlig sees. I dend høyre Haand et sverd holt i veiret med disse ord: Aandsens sverd Guds ord. I dend venstre Haand et skiold med et malet Kors, og disse Ord: troens skiold, Jesus Christus, om bugen og lit neden for ligesom en stachet Kjortel med disse ord: Retfærdigheds Pandser, paa det ene Been, det ord støvle og paa det andet Been, fredsens Evangelium, under fødderne en stor Drage og derpaa disse ord: Du skal træde paa Dragen.

5. Neden paa Prædichestolen: Verbum Dei mænet in oternum, og omkring paa Kronen over Prædichestolen, hvo som er af Gud hand hører Gnds ord 1630.

6. Paa en pille ligefor Prædichestolen en liden otekandtet tavle af træ med denne paaskrift:

Beati in Domino mortni

Felices in cælo viventes

Qvarum numzerum nunc anget

Vir vera pietate et rara exemplium probetate inclytus

Reverendus et eraditus

Dr Broderus Broderi Risbrich

Eclesvarium Gislef et Elvested Antistes per XXXIII annos.

Fidelis et bene mentus.

Qvi fessus jam et mundi satur, placidissima in monte ætærnæ vit æ gandia prælibovit XVII Mart:

Ao. Cl. d. IX. LXXIV. ætat: LXIII. præmiset ad coelites qving conjugii pignora qvæ *Catharina Jacobi Gesu*. At superstites sunt filiitres, et qratvor filiæ, videlicet Christianus, Broderus, Johannes, Cæcilia, uxor *Dni Erasmi Thestrupii* Pastoris in Mesinge et *Anna Dni Friderici Brandii Ecclesvastæ Svenningensis*, tum qræg *Elisabettæ et Brigita*, qviomnes cum Matre, desideratissens manto viduata M A R J A Joannæa, animæ sanctæ bene præcantur, atgutexuviæ heic infra depositæ ad gloriosum Jesu diem qviete impertarbata frudentur ecoptat.

XII. Elvested.

Anneq til Gislef, dog beligende i Vinding Herret.

1. Et Vindue lige for Predichestolen smucht brendt og indlagt med de *Qvidtzovers* og *Rønnovers* Vaaben og Navn *Henning Qvitzov*, *Berte Rønnow*, og lister ved begge sider af samme brendt maling, og over vaabene disse ord: Anno Domini 1577 den 17. dag i May loed Frue *Berete Rønnow* dette Vindue indsette i Ellested Kirke. Ellers er indsat et vindue ved skrifftestolen med *Erik Sehesteds* navn og vaaben og et under i Kirken med Frue *Margrete Ramels* navn og vaaben begge med dette aastal 1682.

2. En Hund af Kaaber med et manubris over ryggen og en rund pibe imellem tænderne hvoraf Degnene tilforn gaf vand i Præstens Haand, naar et Barn skulde døbes, men nu bruges til at hente vandet i, som ladis i Bechenet.

3. var da jeg kom til Stedet nogle ruder af et ødelagt vindue tre gange tyckere end det tyckeste glas

nu bruges og nogle stycher Bly af samme vinduer fast en halv tomme tykke, hvorudi renderne motte skoren med en Knif eller med et sært justrument høftet den, hvilket nu ved Clavigen uagtsomhed er distraheret og borte.

4 Ellers blev Kirken for nogen aar siden repareret, da den saa ud ligere end Hestestald, end et Gudsborns forsamlings Hus og med det efterfølgende prydet:

5. En liden trætafle ophengt paa en Pille ved indgangen til Choret og derpaa tegnet:

Ex Patrocirio et pio impendis

Nobilissimæ Dominæ

Pridæm Nobilissimi nunt beatissimi

DNI ERICI SEHESTED,

Comissarii Provencialis Fronencium et Langlandorum

I Camera Regia et Consillani dionissini

Lyckesholmiæ Dominæ

Qvondam uxoris nane viduæ

Duæ MARGARITA RAMEL

Qvæ

udis oculis madentibus genis ustulato pectorepis

panetibus assidue clausa,

cælum animo, animum cælo sacrum habuit

SACRARII hupis

Tabula in ornatum Altari suspensa

Elisis gribusdam Pontificatus reliquiis

Suppleris bello Sverico factis hiatibaj.

NB. Det var nogle Helgener og Bispers Billeder i hvis sted der blev sat de 4 Evangelister, der manglede de fleste af Apostelerne.

Derefter følger en latinsk Indskrift af *Janues Mathiae Faber* og slutter med følgende:

Vilt du saa at dejlighed skal din egen Bolig pryde,
Da lad og den liden skierf paa Guds Husses vegge

flyde,

Vil du og at Kirken skal allevegne prydes vel,
Da see til, at intet er uden skik udj din Siæl —
Smugt omkring sig lader smugt og er ret en

Øyenglæde,

Men for det see Hiertet an, der er smuchheds

Ægte-Sæde.

Hvad du gør, da smych dig der med Gudsfrygteis
rene Guld,

Agt saa ej, om du end er sverte- eller smerte-fuld.

6. Paa Predichestolen. Første side malet en
haand udaf en sky med en trompet og disse ord:

Denne er vor Strids Basune, som vi skulle lyde paa
Ingen bedre Siæle tone end Guds ord at efftergaa.

Anden side, en haand udaf en sky med en fane
og disse ord:

Denne er vor fægtningsfane, som vi skulle sværis til,
Christi Korses Blod og Bane der udj er vunden spil.

Tredie side, en Krone liggende paa en høy støtte,
med disse ord:

Denne er vor Seiers Krone, som vi skulle pryds med.
For den høye Himeltone, Gud af naade give ded.

7. Paa Kronen over Predichestolen. Første liste:
Her er Majestetens stoel, her er Sandheds klare Soel,
Her er Gud som har at byde, Jsrael dem skal
du lyde.

XIII. Ryslinge.

Ved Ryslinge Kirke er intet observeret At dette saaledes af enhver Herridtz Præst til mig er indleveret givet fra sit sted, testerer

Gislef d. 7. January 1707. *J. M. Faber.*

Sognepræsternes Indberetning til *L. de Thura* i 1755.
Gudme Herred.

Gislef og Ellested Sogner.

Antegnelse:

Paa hvad som siunes mærkværdigt i Giislef og Ellested Sogne-Byen kaldes af ældgamle Gisle, som en Mands Navn, men nu ved Sprogets forandring Gislef.

I Byen er en Kirke med et Taarn uden Spir, i Taarnet toe Klokker, paa dend største ubekjendte Bogstaver.

Paa dend anden staaer:

ISGODT MIDT VNS WOL KAN ANNO 1624
WOL GODT WORTVWET DEHEFDT
WOLGE BVWET WEDDER VNS.

Kirkens Eyere Hands Excellence Høyædle og Velbaarne Hr. Conferenceraad og Amtmand *Adeler* haver ziiret Kirken med et smukt Capell, som han har ladet bygge til den Norden Side paa Kirken Anno 1739, hvilket Aarstal staar paa Murene.

Ellested Kirke,

som er Annex til Giislef, er en liden, smuk Kirke med Taarn uden Spiir.

I Taarnet er en Klokke, men om der er nogle Bogstaver eller Aarstall paa, vides ikke.

I Kirken er Altertavlen af Billedhuggerarbejde med Christi Korsfestelse mellem de 2 Røvere og smuk forgyldt.

Funten er en graae udhuggen Sten med et udpuklet Messingfad udi.

Derpaa nævnes Tavlen med samme Inskription som *Faber* har meddelt i 1707, og ligeledes paa Prædike- og Degnestolen. Derefter meddeles følgende om Præsterne i Giislev à tempore Reformationes:

1570 døde Hr. *Frandt*z, Sognepræst, Begraven prid omn. Sanct.

1588 Hr. *Hans Frantzen*, forrige Præstes Søn.

1595 Hr. *Jacob Nielsen*, fik sin Formands Enke.

1625 Hr. *Lauritz Nielsen*, ordineret af Doctor *Hans Michelsen* 1625 3: 2. Februar ætat 27.

1631 Hr. *Jens Kaspersen Stampe*, Præst til Giislew og Ryslinge ord. af Dr. *Hans Michelsen* 1631, 4. May ætat 30 fød i Nyborg, hvor hans Fader var Præst havde Reyst uden Lands, disputerede paa adskillige Academier.

1642 Hr. *Broderus Riibrich* fød i Holsten, kaldet af *Christian Thomesen Sehested*, døde 1674. I Hans tiid brændte Præstegaarden af Vaade jld.

Hr. *Hans Allesøn Buncheflod* fød i Skaane var Rector Scolæ i Assens, succederet Hr. *Broder Riisbrich*, kaldet af *Erich Sehested* til Lykkesholm, blev efter Staken tiid removeret fra for Leyermaal, blev siden Skibs-Præst, dernæst Præst til Lunde i Fyen.

Hr. *Jens Rasmussen* fød i Bogense, fik Hr. *Broderi Datter Brigitta*: ord. 1678 den 11. September. Døde 1681, 25 September.

Mag. *Jens Madtzen Faber* fød i Sallinge Anno 1654 den 13. December, vocat 1681, ordineret den 23. Oktober, hafte sin Formands Efterladte Enke, hafte været Rector Scolæ i Faaborg, blev Proust, døde 1719.

Hr. *Claus Kiembler*, Een Nordmand, døde 1730 dend 8. Martij.

Hr. *Poul Haagerup*, fød i Faaborg 1687 dend 20. Julij, fregventerede Faaborg Skole, deponerede 1711, blev Collega i Faaborg, siden Capellan pro persona i Høyrup, derefter Præst i Ryslinge, siden i Giislev, blev Proust 1750.

Hr. *Jens Broderius Haagerup*, Capellan pro persona, ord. 1753 ɔ: 15. Junij. Nat. 1723 ɔ: 8. Martij.

Giislew Præstegaard, d. 7. Aprill 1755.

P. Haagerup.

Som vi ovenfor have set, byggede *Adler* 1739 en Fløj til Gislev Kirke, der forgik ved Ildsvaade 1886, ligesom han stiftede et Legat for Trængende i Gislev Sogn. Der synes i hans Ejendoms tid dog at spores en ganske vist endnu ubetydelig Fremgang for Landbostanden, idet han dog kunde bortfæste enkelte Fæstegaarde, rigtignok paa Vilkaar, der ikke var favorable for Ejeren, han bortfæstede saaledes 1741 to Gaarde i Fjellerup, hvoraf den ene Fæster skulde forstrækkes med 8 Tdr. Havre, 1 Td Byg. 4 Rdl. til en Ko, 1 Bøg til Hjultømmer og 2 Læs Gjærdsel, Landgilden ned-sattes med $\frac{1}{2}$ Otting Smør. Forrige Fæster maatte forlade Gaarden af Armod og efterlade al Indbo og Besætning undtagen Sengene, dette overlodes ogsaa den

nye Fæster. Den anden Fæster fik det paa samme Vilkaar og Ejeren maatte endog bygge 6 Fag Stuehus for ham.

1747 fik *Adler* Bevilling til at holde Kro i Gislev, hvilken senere gentagne Gange er bleven fornyet.

Af det Foregaaende fremgaar, at der i *Adelers Tid* var Udsigt til en lille Fremgang i Landbostanden, men forinden vi gaar over til at vise hvori denne bestod, maa først oplyses under hvilke Forhold denne Stand den Gang var stillet og arbejdede, vi vilde da efterhaanden kunde paavise de Forbedringer i alle Forhold, som Tiderne medførte.

Den nye Ejer Krigsraad *Lindegaard*, født 1720 og gift med *Anna Katrine Bendtz*, havde tidligere boet paa Hellerup, men fraflyttede denne, da den samme Aar blev solgt til hans Svoger Etatsraad *Otto Schmidt* i Nyborg. *Otto Lindegaard* havde kun 10 Aar Besiddelsen af Lykkesholm, da han døde 1778, medens hans Enke overlevede ham indtil 1796. De havde i deres Ægteskab en eneste Søn, senere Kanseliraad og Justidsraad *Salomon Lindegaard*, født 1765, der i sin hele Ungdom trolig gik sin Moder til Haande ved Bestyrelsen af hendes Virksomhed som Ejerinde, hvilken Gerning hun omfattede og udførte med en ganske ualmindelig Dygtighed. Forinden vi gaar over til at nævne de betydelige Forandringer og Forbedringer hun udførte, vilde vi kaste Blikket hen paa, hvorledes Landbostandens og særlig Bondestandens Stilling den Gang var, og den var jo i højeste Grad trykket; Herregaardene fik kun Jorden dreven ved Hoveri fra Bønderne, en Driftsmaade, der

var lige saa ødelæggende for den ene Part som for den anden; Arbejdet blev naturligvis slet udført, da det kun gjaldt for Bønderne at blive saa hurtig færdig dermed paa Herregaarden som muligt, for at komme hjem og passe deres egen Bedrift, og for Herremændene medførte dette en Sløvhed og en Ligegyldighed, fordi de slet ikke behøvede at bryde dem om, hvorledes de fik Arbejdet udført, det skete jo ikke ved deres Energi, thi det var jo Bønderne, som de havde at befale over, og hvad Herregaardenes Bygninger angik, da var de i en saadan Tilstand, at Ejerne eller Brugerne ikke kunde faa den fulde Nytte af Kreaturerne f. Eks., thi disse blev formelig sultefødede, maatte om Vinteren i Is og Sne drives til Vandstederne, hvor Isen ofte først maatte hugges itu. Under disse Forhold kunde Udbyttet af Mejeriprodukterne ej heller blive stort; dels kunde de forarmede Køer kun producere meget liden Mælk, og Mejeripersonale manglede ofte, og hvor de var til Stede, havde de ingen Forstand paa Behandlingen af Mejeriprodukterne. Svinesti kendtes knapt af Navn, Svinene levede og aandede næsten altid af og paa Møddingen.

Saaledes som her angivet var Forholdene paa Herregaardene, og de vare ikke bedre hos Bønderne, disse vare jo Stavnsbaandet underkastede, havde ikke den Frihed al kunde flytte eller rejse hvorhen de vilde, de vare som lænkebundne til den Egn, hvor de vare født og baaren, de havde derhos Hoveripligten hængende over Hovedet og kunde til enhver Tid være udsat for at blive kaldt til Arbejde paa Herregaarden, hvor de tidt fik en hundsk Behandling, og hvorledes havde de det

saa i deres Hjem; alle Bønderbygninger vare samlede i store Landsbyer, uden om hvilke de enkelte Gaarde eller Huse havde deres Jorder straaformigt beliggende, og dersom hver Mand endda havde haft sin Jord beliggende paa et Sted, men dette var ingenlunde Tilfældet, den kunde være beliggende i smallere eller bredere Strimler paa 7–8 forskellige Steder, hvad jo naturligtvis i høj Grad besværliggjorde Driften og Behandlingen af Jorden, men ogsaa tidt medførte Uenighed mellem Naboer, naar den enes Kreatur kom ind paa den andens Mark, og saa for yderligere at trykke Bondestanden, kom Afleveringen af Tiende in natura, hvorved en Del af Afgrøden fra Bønderne blev borttaget fra deres Gaards Drift og afleveret til Tiendeejeren, saa Bøndergaardene jo paa den Maade led et betydeligt Tab baade i Korn og Straa, der alt kom Tiendeejeren til Gode. Saaledes vare altsaa Forholdene, da Lykkesholm kom i Familiens Eje, og vi vilde nu faa at se, hvorledes de siden paa alle Omraader have forandret sig saavel med Hensyn til Bygninger, Jorder, Skove og Gods samt meget andet, og saa vidt muligt følge den cronologiske Orden.

Aar 1780 blev et Teglværk oprettet og var beliggende tæt ved Gamle Mølle, i Ovnen kunde brændes 16,000 Mursten og 4000 Tagsten. Ved Ellested Kirke blev foretaget en Hovedreparation baade udvendig og indvendig, i den nordre Side blev opsat en lukket Stol, hvortil Adgang fra Kirkegaarden; paa de to Piller ved Kirkeporten blev anbragt to Jernvaser, og Vejen fra Gaarden til Røde Hus blev anlagt. Samme Aar blev i det store Hus indsat nye Vinduer i Hovedbygningen,

3 Værelser gibset, Salen over Porten og Kaffestuen i det nordvestlige Hjørne betrukken, samt Stalden repareret med Jernhægge.

1782 blev anlagt en Iskælder og Aaret derpaa opført en Smedie; samme Aar blev Gaardens Jorder inddelte i 11 Marker, efter at de forud vare opmaalte.

1784 blev den grundmurede søndre Længe af Hovedbygningen opført, og til denne lagt Trærender fra Kilden oven for Smedien ind til Vasken ved Køkkenet. Under Døren imellem Vasken og Køkkenet og ved den nordre Side i Muren af denne Længe $6\frac{1}{2}$ Alen fra det sydøstlige Hjørne af Muren i den vesten Længe, $2\frac{1}{2}$ Alen dybt i Jorden ere Aabninger i Muren til Render, saa at naar der i Tiden skal anlægges Kildevand i den nordre Længe, kan det ske gennem begge disse Aabninger.

1786, den gamle Bindingsværks Bygning, som stod i Borggaarden og udgjorde nordre Fløj eller Længe, hvilken formentes at have staaet paa Magelunds Slots Banke, blev nedtaget i Februar Maaned dette Aar; i Stedet for denne blev samme Aar opført en grundmuret Bygning, som nu udgør Borggaardens nordre Længe. Samme Aar blev Lindeskov Hesthave fragrøftet denne Bys Kirkemark og indhegnet. Fjellerup By blev udskiftet af Fællesskab i Efteraaret, hver af de 6 Gaarde erholdt deres Lodder paastødende disse, den syvende Gaard blev tildelt sin Lod i Bjerremarken, hvortil Gaarden i næste Aar bliver at udflytte. Tørvemosen i Ærte-lykken erholdt hver Beboer sit Maal i til Høslet, men Tørv skærer de i Samling efter Udvisning fra Herskabet;

Kohaven har de og hver sit Maal i til Høslet og Gjærse-skov. Det saaledes kaldte Ryslinge Maal, forhen til Fjellerup, blev mageskiftet, saa at Kullerup By erholdt dette og derfor afgav Vederlag paa Erenbjerg Bankerne i Lillemarken. Fjellerup Mænd, som afstod dette Maal, fik derfor Afslag i Landgilde og Hovningspenge. Fjellerup Søs Størrelse er 14 Td. 7 Skp. Land til 14,000 Kvadrat-alen, naar denne Sø skulde udgraves, og Grøften gaar i en lige Linie til den saakaldte Tordens Hule, blev den paa den højeste Bakke i Linien 12 Alen dyb

Ravndrupgaarden med tilliggende 6 Huse blev købt hertil i December Maaned at overtage til 1. Maj 1787 for 6500 Rigsdaler. Aar 1787 blev to Huse i Gislev samt en Skovhave, kaldet Sophies Have, der forhen tilhørte Præsten i Ringe, købt hertil for 600 Rigsdaler. Ravndrupgaardens Staldlænge blev bygget, som og Bjerregaarden paa Fjellerup Mark, hvis Stuehus blev sat af Grundmur, de øvrige Bygninger af Bindingsværk. Til Lindeskov Hesthave blev den lange Banke med Krat-skov indtaget, og dette saavel som den forrige Ind-hegning skulde fredes til Gjerdselskov. Til Ellested Kirke blev i 1788 købt et Orgelværk i Assens for 150 Rigsdaler og opsat ved Siden af den lukte Stol.

1789 blev en Gaard fra Kullerup By paa Byens længst fraliggende Grund udflyttet, og denne Gaard, Davids Gaard kaldet, blev samme Aar bygget af Bindingsværk. Gislev og Holme Byer bleve om Efteraaret udskiftede af Fællesskab mellem Lodsejerne, tvende derværende halve Gaarde blev ved Omdeling gjort hele og lige med de øvrige Lykkesholm tilhørende. Samtlige dette Godsets

Bønderes Jorder inddeltes i 7 Marker, 3 Skovhaver og den saakaldte søndre Toft til at bruges som aarlig Mark, Husmændene blev i Stedet for Jord tilstaaet Græsning til en Ko for 7 Mark og til 4 Faar for 4 Mark aarlig; Smedene i begge Byer blev tilstaaet Jord og Græsning for Smedearbejdet. Den saakaldte Krojord blev frahegnet tilligemed den Jord, som var til de fra Præsten i Ringe købte Huse, for at bygge Huse paa, og denne Jord tildelt i den yderste Ende af Galgemarken med 24 Td. Land. Broen mellem Borgen og Ladegaarden blev dette Aar opbyggt og derunder indrettet et stort Hyttefad.

1790 blev Lindeskov By udskiftet, de 5 Gaarde erholdt hver en Hovedlod, de øvrige to hver 2 Lodder, Hestehaven blev delt i 21 Maal og hver Gaard erholdt 3 Maal; i Vængelsmosen blev 4 Maal til Gaardene Nr. 1 5, 6 og 7.

Et Boelssted erholdt sin Tofte ved Byen og sin øvrige Jord østen for Hestehaven, Smeden en Plet Jord til Smedeløn østen for dette Boelssteds Jord, 5 Huse tillagt Jord hver til 3 Skp. Hartkorn, foruden hvad de forhen havde i Brug, den ene Lod med Ørbæk Mark og de 4 omkring ved Magelund. 1791 blev Stuehuset ved Ravndrupgaarden bygget og Gislev Kirke repareret, hvilket kostede omtrent 200 Rigsdaler.

1792 blev Teglværket afbrækket formedels Mangel paa Leer, Hoveriet blev bestemt ved Forening og dels til Lettelse for Bønderne og dels fordi de var befunden, at Jordene ikke alle vare bekvemme til Hvede, blev Gaardens Jorder istedetfor 11 omdelt til 9 Marker.

De nye Soldaterhuse ved Herbæk blev opbygte og de øvrige 4 i Gislev By istandsatte, disse sidstnævnte 4 Huse er fri for Hus- og Jord-Afgift indtil Paaske 1802 og de første til Mikkelsdag samme Aar, men fra denne Tid svarer hvert Hus i Afgift to Rigsdaler aarligt.

1793 blev det gamle Stengærde mellem Ernebjergmarken og Lindeskovmarken omsat, den vesten Længe af Hovedbygningen blev repareret udvendig og Frøkenhaven anlagt.

1794 blev et nyt Hus opbygget i lille Sandholdtslykken, Magelæg blev indgaaet saaledes, at lille Erneberg blev indtaget til Hovedgaarden og derfor givet Vederlag til det nævnte Hus i lille Sandholdt; søndre Toft i Ernebjerglykken blev afgivet til Kullerup By, og Hovedgaarden erholdt Vederlag norden for lille Ernebjerg. Kullerup By blev udskiftet af Fællesskab og hver Gaard tildelt sine Jorder paa to Steder; i Kullerup Kohave har de otte af Mændene Skovmaal, medens de to af Gaardene, nemlig Nr. 4 og 6, har ingen Skovmaal der, da de har Skov i deres Lodder.

Gaardene Nr. 2, 5, 7 og 9 har hver et Maal østen paa i Nørre Mose og Resten af denne Mose til alle ti Gaardmænd. Smeden er tillagt Jord til Smedeløn vesten for Fjellerupvejen, og Huse, ialt 7, er tillagt Jord, de 6 østen for Fjellerupvejen og det syvende, nemlig Røde Hus. ved Vejen mellem Lykkesholm og Ellested.

Ellested Kirke blev repareret ved Murerarbejde, og høje Haves Anlæg begyndt. Ravndrupgaarden med de dertil liggende Huse blev solgt for 9000 Rigsdaler med Besætning, men denne Handel maatte igen gaa

tilbage, da Køberen, Kaptain *Leth*, ikke kunde betale Købesummen. 1795 blev Erbojorden købt for 400 Rigsdaler og de to Skovmaal, som er købt af Selvejerne i Gislev, betalt med 100 Rigsdaler Stk.; endelig blev samme Aar en Gaard i Ravndrup, beboet af *Peder Larsen*, købt for 3555 Rigsdaler.

Ej heller Udvidelse af Skovbruget og af Haven blev forglempt i den nys beskrevne Periode; 1779 blev saaledes Plantagen indhegnet og Begyndelsen gjort til denne Skovs Bepantning, hvilket Arbejde fortsattes saavel med Plantning af Bøg, Eg, Gran, Ahorn, Elle, Lærker samt med Udsæd af Frø af de nævnte Træsarter i 1780 — 81 — 82 — 83 — 85 — 86 — 87 — 88 — 89 — 90 og 92, og hvad Haven angik, blev denne i 1790 begyndt at tilplantes med Hesler og over 100 Stk. Frugttræer, hvoraf nogle var fra Als, men de fleste fra Odense og nogle her fra Gaarden. 1791 om Foraaret blev de Kastanietræer plantede, som stod ved begge Sider af Vejen ved Haven; samme Tid blev Bøgehækken plantet i Haven samt en Del af de saakaldte Bønderkirsebærtræer, og om Foraaret 1792 blev saaet 100 Slags amerikansk Træfrø i Haven.

Vi staar nu ved Afslutningen af den gamle, daadkraftige Frues Liv i 1796, og vi have nu set, hvorledes hun paa alle Maader har arbejdet og virket for at forbedre ikke alene hende tilhørende Ejendomme i enhver Henseende, men ogsaa de til Godset hørende Bønders Vilkaar, hvilke yderligere bleve forbedrede, da Stavnsbaandet 1788 blev hævet. Det er saaledes lysere Tider, der da begyndtes for Landbostanden, men dennes Forhold

vare jo ogsaa ved Aarenes Ugunst saa trykkede, at der skulde lang Tid til og hengaa længere Aarrækker, for at den kunde hæves af den Fornedrelsestilstand, hvori den befandt sig. Den gamle Dames Efterfølger i Besiddelsen af Lykkesholm var hendes Søn, Cancelliraad, senere Justitsraad *Salomon Lindegaard*, der som vi have set var født 1765 og gift med *Johanne Marie Colling*, født 1763, og vi vilde nu faa at se, hvorledes han værdig traadte i sin afdøde Moders Fodspor, idet vi ligesom hidtil følge den cronologiske Orden for hans Virksomhed. 1798 blev Ladegaarden repareret udvendig, og 1799 blev Gislev Kirke og Ravndrupgaarden repareret. 1800 blev der fortsat med Plantningen i Plantagen. 1801 blev begyndt paa levende Markskælshegn af to dertil indkaldte holstenske Arbejdere; samme Efteraar blev Sandager By udskiftet. Ravndrup By blev udskiftet 1802 og en Gaard i Sandager blev samme Aar udflyttet; den Jord, som er lagt til Kroen, blev købt af Smeden i Gislev for 430 Rigsdaler og et halvt Skovmaal blev købt af ham for 60 Rigsdaler. Samme Aar blev endvidere den Gaard, som brændte i Gislev, udflyttet og opbyggt i det saakaldte Holme Køhave. *Peder Larsens* Gaard i Ravndrup blev i 1803 udflyttet.

Der blev saaledes arbejdet overalt og paa alle Maader i samme Aand, som hans afdøde Moder havde arbejdet, men der kom nu en Periode, som ikke alene for Landbostanden, men for hele Landet blev af den allerstørste Betydning, nemlig de napoleonske Krige. Det kunde jo ikke undgaas uden at Landet, selv om det ikke direkte deltog i Krigene, saa dog paa saa

mange andre Maader følte Trykket deraf, idet at al Handel og Omsætning hemmedes, da Skibsfarten var saa usikker, hvortil desuden kom, at der maatte stadig holdes Kystvagt ved Fjorde og Bælter for at forhindre Landgang, hvad meget let kunde føre til, at Landet mod sin Villie blev inddraget i Krigen, og det varede da heller ikke længe inden noget saadant fandt Sted, vi skulle saaledes minde om Englændernes Angreb paa København i 1801 og Erobringen af Flaaden i 1807. Napoleon sendte 1808 et spansk Armékor under Kommando af *Marchal Romana* til Danmark og ganske særlig til Fyn, hvor en større Afdeling blev indkvarteret paa Lykkesholm og Omegn, de havde der ikke alene deres Vagstuer, hvorfra daglig blev udsendt Patrouiller, som antastede særlig om Aftenen fredelige Vejfarende og førte dem i Arrestlokalet, naar de ikke kunde opgive Felt-raabet, hvorpaa der var forskellige Beviser. Indkvarteringen paa Lykkesholm laa i længere Tid der, havde Øvelsespladser og førte i det hele taget en Tilværelse, som om de skulde blive der i det Uendelige, men pludselig fik de Ordre til at drage til Nyborg, hvorfra de kom om Bord i engelske Skibe og med disse førte tilbage til Spanien.

Den hele Besværlighed, som dels derved og dels paa andre Maader var paaført Landet, bragte alt saa langt ned ad Skraaplansen, at det, da derhos Afstaaelsen af Norge til Sverrig kom til, var meget nær Fallitens Rand, alt steg i en ganske utrolig Grad, alle vilde sælge, men ingen købe, fordi de ikke havde noget at købe for, det var selvfølgelig ikke Luksusgenstande, det drejede sig om, thi om sligt var den Gang ikke tale, nej det

var Nødvendighedsgenstande, Spise- og Drikkevarer og Beklædningsgenstande, som kun til ganske enorme Priser kunde tilvejebringes. Selvfølgelig gik denne beklagelige Tilstand i særlig høj Grad ud over Landbostanden, som ikke kunde faa sine Produkter betalt til deres Værdi, og først efter flere Aars Forløb bleve de pekuniære Forhold ordnede, saa Landet atter kunde gaa roligere Tider i Møde.

Salomon Lindegaard døde 1825 og efterlod sig en Søn, Kammerraad, senere Justitsraad og Etatsraad *Otto Lindegaard*, født den 17. Maj 1792, og tre Døtre, hans ovenfor nævnte Enke *Johanne Marie Colling* overlevede ham til 1838 og bestyrede ved sin Søns Hjælp saaledes sine Ejendomme. Lykkesholm derimod var bortforpagtet ligesom ogsaa Ravndrupgaarden, som den den Gang kaldtes, og da hun 1838 indgik til den evige Hvile, udkøbte Sønnen sine Medarvinger og overtog saaledes Lykkesholm som Ejer.

Otto Lindegaard, gift med *Frederikke Christiane Ramshardt*, Datter af Admiral *Peter Ramshardt* og Hustru *Frederikke Christiane Schmidt*, blev saaledes Ejer af Lykkesholm og flyttede dertil fra Ravndrupgaard, som han derpaa solgte til Cand. phil. *Døcker* for 13,000 Rigsdaler. De havde boet paa Ravndrupgaarden siden deres Bryllup i 1830, ligesom deres eneste Søn *Peter Salomon Lindegaard* var født der den 16. September 1832.

Det var en betydningsfuld Tid i alle Retninger, som *Otto Lindegaard* nu gik i Møde, baade for ham og hans Gods, og Begyndelsen var jo paa en Maade ikke saa lovende, idet en Fæstegaard i Gislew brændte

den første Nat han som Ejer sov paa Lykkesholm. Gaarden var den Gang bortforpagtet, men 1842 var Forpagtningstiden udløben, og Ejeren bortforpagtede da paa ny Gaarden paa de Betingelser, dels at Forpagteren skulde rydde Gravene omkring Hovedbygningerne og anvende Dynnet til Forbedring af Jorderne, og dels at han skulde drive Gaarden uden Hoveri, idet Ejeren vilde afløse alt Hoveri fra alle Gaarde og Huse mod et fast aarligt Vederlag. En saadan Bestemmelse blev derpaa udført i Gerningen, og da det fandt Sted nogle Aar forinden Sligt ved Lov blev bestemt, beholdt Ejeren derfor Tilladelse til at indtage som fri Jord et Areal af 110 Tønder Land bonniteret Jord, hvilken Tilladelse dog ikke blev benyttet før flere Aar senere, fordi at den Jord, der var bestemt til Inddragning, var i Fæsternes Brug. Ikke mange Aar efter brændte 5 Fæstegaarde og 1 Fæstehus i Kullerup, hvilket førte til, at der blev en ny Udskiftning udført, for at de brændte Gaarde kunde blive udflyttede og opførte midt i deres Jorder, og ganske kort efter at dette var passeret, udbrød 3aars Krigen 1848—49—50, som jo naturligvis øvede stor Indflydelse for hele Landbostanden, dels med Hensyn til Savnet af Arbejdskraft under Krigen, og dels med Hensyn til Krigsskatten, der var en nødvendig Følge af Udgifterne i Anledning af Krigen.

Medens alt dette stod paa, blev den nye Grundlov af 5. Juni 1849 udstedt, hvorved Bondestanden fik de samme Rettigheder i politisk Henseende som de andre Stænder, og et nyt og betydningsfuldt Skridt blev gjort for at udlette de Spor, der fra tidligere Dage have været af

Bondestandens Underkuelse. Vi have nu set, hvorledes Stavnsbaandet er bleven hævet, hvorledes Hoveriet er bleven afløst, hvorledes Bondestanden har faaet politiske Rettigheder, som den tidligere savnede, og ganske kort derefter blev Leveringen af Tienden, der jo tidligere skete in natura, omændret til en aarlig Pengeydelse efter Aarets Capittelstakst.

Otto Lindegaard rettede nu sine Bestræbelser imod at forøge og forbedre Skovarealet, han havde i Henhold til Lovgivningen i de første 10 Aar staaet under Stats-skovvæsenet, men da de 10 Aar var omme, stod han paa egne Ben; som bemærket, gik hans Bestræbelser ud paa at forstørre Skovarealet, og til den Ende inddrog han ved Fæsteledighed de Bønderskove, som ved Udskiftningen vare tillagte hver Fæstegaard, og foruden disse havde nogle Fæstegaarde, navnlig i Gislev og Sandager, faaet tillagt Jord, som de aldrig dyrkede, dels paa Grund af den lange Afstand fra Gaarden og dels paa Grund af Jordens Beskaffenhed, der ikke kunde bære Driftsomkostningerne, ogsaa disse Arealer bleve inddragne for at tilplantes, hvorved hele Skovarealet blev omtrent fordoblet og udgør nu 738 Tønder Land.

Det var imidlertid ikke nogen god Finansoperation for Ejeren selv at indtage og tilplante disse store Arealer, der maatte sørges for Planteskoler, Grøfter, Veje, Hegn og andet Jordarbejde i Arealerne, uden at han jo kunde vente i sin Levetid at faa noget Udbytte af de derpaa anvendte Midler, men dette beviser netop hans Forudseenhed, at han der anvendte en Bekostning, som kun Efterkommerne kom til at nyde godt af.

Med Hensyn til Kirker sørgede han ogsaa for at gøre det mest mulige, idet han i Gislev Kirke anbragte en ny Altertavle og omændrede Indgangen, og for Ellested Kirkes Vedkommende maatte han foretage en meget stor Forandring, ja næsten Ombygning, ved at indsætte nye Vinduer overalt, en ny Altertavle blev anskaffet, nyt Vaabenhus bygget, Murene i Skibet tildels ommurede og den lukkede Stol borttaget. Den 22. Februar 1859 afbrændte omtrent Halvdelen af Lykkesholms Ladebygninger, uden at det nogensinde oplystes hvorledes Ilden var opstaaet; de afbrændte Bygninger vare beviseligt byggede af *Christen Thomsen Schested*, da det netop var dem, der bare de Bogstaver og det Aarstal, som vi tidligere i denne Bog have fortalt om. Det meget uheldige Terrainforhold omkring Lykkesholm baade med Hensyn til Moser og Bakker vanskeliggjorde i høj Grad at finde en Plads, hvor de nye Bygninger kunde opføres, man maatte derfor lægge dem udenfor Gaardens Omkreds, der jo i flere Retninger havde sine Gener, men dog senere ere komne til Nytte, da paa den Vis omtrent hele Ladegaarden er bleven samlet der omkring

Foruden disse Bygninger opførte *Otto Lindegaard* en Magasinbygning i Begyndelsen af sin Ejertid, i 1855 Raastrup, den Gaard, som vi tidligere have omtalt at der brændte i Gislev 1802 og blev da udflyttet til Holme Kohave, og i 1870 ombyggede han gamle Mølle der nu bliver dreven ved Turbine. Disse ere de væsenligste Bygninger, som i hans Ejertid bleve opførte, men vi skal nu nærmere omtale hans Virksomhed som

Godsejer. Denne faldt jo i den Periode, hvor der blev arbejdet paa at faa Fæstegods afløst af Selvejendom, *Otto Lindegaard* var i Begyndelsen imod denne Forandring, men gik dog efterhaanden ind derpaa, dog begyndte han med den Del af Godset, som laa længst borte fra Hovedgaarden; han solgte saaledes i 1864 6 Gaarde, beliggende i Fjellerup, Ravndrup og Sandager, og først længere Tid efter, fra 1873 af, begyndte det egentlige Salg af Bøndergods at finde Sted. Hvad der noget bidrog dertil var den Bestemmelse, der i Lovgivningen var bleven indsat, at ved Salg af Bøndergods maatte Godsejeren udtage en Niendedel til fri Raadighed; dette i Forbindelse med de tidligere nævnte 110 Tønder Land bonniteret Jord, som maatte frigøres paa Grund af Afløsning af Hoveriet, vilde jo udgøre saa betydelige Arealer, der altsaa kunde disponeres over paa hvilken Maade det fandtes tjenligst, hvad man ikke fandt at lade ude af Betragtning

Da der imidlertid skulde lægges en Plan for Salget og tages Bestemmelser om hvilke Gaarde, der skulde frigøres, og hvilken Jord, der skulde inddrages, var dette ikke saa ganske let, der maatte nemlig ikke alene ses hen til Vejforhold og deslige, men ogsaa til hvorledes Forholdet var mellem Areal og Tønde Hartkorn, med dette for Øje blev det da bestemt, at de Gaarde, der skulde inddrages, vare dem, der ved Udskiftningen vare udflyttede fra Gislev, og hvis Jordarealer den Gang var betydelig større pr. Tønde Hartkorn end andre Steder, fordi Jorderne den Gang ansaas betydelig ringere end hvad der laa nærmere Byerne, saa man paa den Maade

fik langt større Arealer fri, medens det, der skulde ind-
drages, skulde være beliggende saa nær Lykkesholms
Marker som muligt for Lettelse af denne Gaards Drift.
Efter disse Regler blev der altsaa gaaet frem og disse Prin-
cipper ere helt igennem blevne fulgte, saa Lykkesholms
Arealer derved er bleven forøget med henimod 200 Tønder
Land og udgør nu 617 Tønder Land. Da Salgsplanen
blev bekendt, og Fæsterne deraf kunde se hvilke af
deres Jorder der skulde inddrages, bleve disse jo meget
utilbøjelige til at købe deres Gaarde, hvorimod de paa
bedste Maade søgte at udpine og udmagre de Arealer,
der skulde fratages Gaardene, og da de dog senere
blev betænkte paa at købe, forbeholdt de dem Brugs-
retten af de til Inddragning bestemte Arealer i visse Aar,
saa at der paa den Vis hengik en saa lang Tid, inden
de kunde komme til Brug for Hovedgaarden, at Ejeren
ikke oplevede dette Tidspunkt.

Forinden vi afslutter vore Meddelelser om hvad
der var hændet under denne Besidder, maa vi ogsaa
udtale os om det betydelige Opsving, som Priserne paa
Jord og paa Landbrugsprodukter havde taget; i Atten-
hundrede og Fyrrerne var Priserne paa Fødekorn og særlig
Brødkorn steget saa betydeligt, at der i flere Byer f. Eks.
Odense opstod Uroligheder blandt Bybefolkningen, og
disse høje Priser holdt sig igennem flere Aar, saa at der
i 1850—60 efter vore nuværende Priser betaltes for Hvede
indtil 32 à 33 Kr. pr. Tønde og for Rug indtil 20 Kr.
pr. Tønde, ligesom ogsaa Priserne paa Jord vare i en
ganske enorm Højde, 1000 Kr. pr. Tønde Land var
ikke ualmindeligt, lige saa lidt som en Forpagtnings-

afgift af 40 Kr. pr. Tønde Land hyppigt opnaaedes. I samme Tidsrum blev der af den Grund ofte i Sognene om Vinteren indsamlet og uddelt »Godtkøbskorn« til Fattigfolk; disse Priser og Forhold vare imidlertid naaede deres Culminationspunkt allerede forinden denne Ejers Død, og Tiderne toge en anden Vending, som vi dog ikke her skulde komme nærmere ind paa. Vi kunde da ikke unnlade ogsaa at berøre den betydelige Forandring med Hensyn lil Brugen af Avlsredskaber, der fandt Sted i *Otto Lindegaards* Besiddelsestid, medens man i Begyndelsen af hans Ejertid ikke kendte nogen som helst Landbrugsmaskine, saa Korn f. Eks. blev tærsket med Plejl, Hakkelse skaaret med Haandkraft og Kornet udsaaet med Haanden, bleve alle slige Arbejder, ja mange flere til, i Slutningen af hans Levetid udførte ved Maskinkraft. Og ser man nu hen til Folkelønnen, da var denne til en Kokkepige 12 Rdl. om Halvaaret i 1840, til en Syjomfru 16 Rdl. om Halvaaret og til mandligt Tyende i Forhold dertil. Endog i 1856 fik Forfatterens Avlskarl i Løn 50 Rdl. om Halvaaret og hans Arbejdskarle 32 Rdl. om Halvaaret.

Otto Lindegaard førte et lykkeligt ægteskabeligt Liv, skønt han havde den Sorg, at hans Hustru i mange Aar led af et astmatisk Onde, for hvilket hun forgæves havde søgt Raad ved forskellige udenlandske Badesteder, Ondet tog mere og mere til og endte hendes jordiske Liv den 20. November 1866, medens han overlevede hende til den 2. December 1875

Afdødes eneste Søn, Jægermester, senere Hofjægermester *Peter Salomon Lindegaard*, gift med *Annette Louise*

Frederikke Crone, Datter af Købmand *David Eberhardt Crone* i Odense og Hustru *Frederikke*, født *Briand*, der hidtil havde boet paa Raastrup under deres Ægteskab fra 1857, tiltraadte nu sin fædrende Arv og flyttede derpaa til Lykkesholm i 1876. Han havde allerede i 1870 købt Ravndrupgaard med fuld Besætning for 87,000 Rigsdaler, hvilken jo 30 Aar tidligere var bleven solgt af hans Fader, men i det Mellemrum omtrent fordoblet i Areal og fuldstændig ombygget. Da Lykkesholms Hovedbygning næsten siden dens Opførelse ikke havde været underkastet nogen betydelig Hovedreparation og den nordre Fløj endog i omtrent 100 Aar havde været benyttet til Mejeri og derved været udsat for al den Damp fra varmt Vand og Trafik med Mejeriredskaber, trængte disse Bygninger i allerhøjeste Grad til en fuldstændig Istandsættelse; en saadan fandt Sted i 1876 og var saa meget mere nødvendig som den Familie, der nu skulde have Bo der, var langt større end den, der tidligere havde boet der. Ved samme Lejlighed blev Indkørslen forandret, saa at man nu kan stige af og paa i Porten, medens man tidligere maatte svinge ind i Borggaarden til en Indgangsdør, der var saa nær beliggende ved Porten, at det var lige saa vanskeligt for Vogne at komme til Døren fra Porten som atter at komme ud af denne. Det første der nu var at gøre efter at den nordre Fløj var istandsat, var Opførelsen af en Mejeribygning, og dette fandt da Sted Aaret derpaa, der var imidlertid med denne Bygnings Opførelse forbunden det Besvær, at der ikke var fast Bund at finde før i en Dybde at $3\frac{1}{2}$ Alen, indtil den

Dybde var alt Fyld, hvad jo i høj Grad forhøjede Bygningssummen. Selvfølgelig blev den indrettet med alle Datidens Fordringer for Øje saavel med Hensyn til Damp som Maskiner. Naar vi under den forrige Ejers Besiddelsestid have udtalt, at den indtagne Jord først efter hans Død vilde komme Lykkesholm til Gode, saa er vi nu naaet den Tid, hvor saadant skulde finde Sted; det viste sig imidlertid, at det ikke var saa lige til at forøge Jordarealet med udpint Jord, ikke alene maatte denne have en bedre Behandling end den hidtil havde faaet og draines, men saa var der jo den meget vigtige Omstændighed, at Avlsbygningerne paa Lykkesholm, særlig Kostald og Svinehus, ikke kunde udvides paa Grund af Terrainforholdene, saa at de kunne rumme et saa meget større Kreaturhold, som Arealets Forøgelse nu fordrede. Der maatte altsaa foretages en Forandring, og denne fandt man hensigtsmæssigt at burde bestaa i, den ene Tærskelade omdannedes til Kostald, en ny, tidsvarende Tærskelade og et nyt Svinehus blev opførte, og da den gamle Smedie kom til at ligge for nær Tærskeladen og alligevel i høj Grad trængte til Ombygning, blev ogsaa en ny Smedie opført. Alle disse nævnte Nybygninger vare altsaa foranlediget af Indtagelsen af den nye Jord til Hovedgaarden, men da det gamle Havehus ogsaa var meget brystfældigt og laa paa et meget fugtigt Sted, blev dette med Drivhus nedrevet og flyttet et andet Sted hen i Haven. Vi have set hvorledes Ilden i den forrige Ejers Tid voldte ham Tab og Skade, men ogsaa denne Ejer maatte føle dens Magt. I 1885 i Marts Maaned opstod der Ild i Gisle

Kirke, Midterpartiet af Skibet brændte tillige med den gamle, tidligere omtalte Altertavle fra den katolske Tid, og den Fløj. som var bygget af *Adler* 1739; ønskeligt havde det været, om Taarnet ogsaa var gaaet op i Luer, thi et Par Aar efter blev det alligevel udsat til Ombygning, derimod var det saa heldigt, at de Kalkmalerier paa Hvælvingerne fra den katolske Tid, som Ejeren i Begyndelsen af sin Ejertid havde faaet fremdraget, ingen Skade tog ved Branden. Vi maa tillige oplyse, at nuværende Ejer har udvidet Kirkegaardsarealet i Gislev og derpaa tillige opført et Ligkapel

Ikke lang Tid efter Kirkens Brand afbrændte en af Fæstegaardene og faa Dage efter en anden nærliggende, de vare begge to blandt dem, der vare frigjorte, hvorfor der ved Genopførelsen af dem blev taget Hensyn til deres fremtidige Benyttelse. Foruden disse to Gaarde har Ejeren maattet bygge en tredie Gaard, en Forpagtergaard, dannet af 2 frigjorte sammenlagte Bøndergaarde, hvorved er fremkommet en Gaard paa ca. 175 Tønder Land. En fjerde frigjort Gaard, der nu er bortforpagtet, ligesom de to, der tidligere brændte, har Ejeren dog ikke været nødsaget til at ombygge, men derimod har han maattet bekoste Draining ikke alene til de ca. 200 Td. Land, der er tillagt Lykkesholm, men ogsaa af samtlige Forpagtergaardes Arealer ialt ca. 427 Tønder Land. Saa har Ejeren ogsaa maattet opføre to Skovfogedboliger og et Skovløbersted

Eskelunds Areal er bleven forøget, saa det nu udgør 240 Tønder Land, hvilke Ejeren ogsaa har maattet

draine, og forstørre Bygningsarealet for at skaffe Plads til den forstørrede Besætning og Afgrøde.

Endelig maa bemærkes, at Ejeren ved senere afdøde Dr. *Henry Petersens* Hjælp har ladet en stor Del gamle Gravhøje paa Lykkesholms og Lindeskovs Marker udgrave og undersøge, fredlyst en Del af disse, og foretaget Gravninger paa Magelunds Slotsplads, for mulig der at finde de gamle Kældere under Slottet, hvad dog ikke lykkedes.

Med Hensyn til Landboforholdene i denne Periode, da er man mere og mere gaaet over til at basere Driften paa Kreaturhold, da man har indset, at kun ved en udstrakt Anvendelse heraf er man i Stand til at vedligeholde Jordens Frugtbarhed og tilbagegive denne de Stoffer, man ved Bortførelsen af Avlen fratager den, og det er derfor en betydelig Forandring, der er sket i de sidste 50 Aar paa Kvægets Fodring, medens man nu bruger Foderstoffer, Kager, Korn, Roer etc. i forskellig Blanding og Mængde, blev det for 50 Aar siden regnet for en meget rig Fodring, naar en Kø fik 1 Tønde Korn hele Vinteren igennem; Roedyrkning kendtes næppe af Navn for 50 Aar siden, og da man endelig begyndte med denne Dyrkning, var det paa saa ubetydelige Arealer, at Driften af disse med Lethed kunde overkommes af Gaardens egen Arbejdskraft, nu dyrkes baade Foderroer og Sukkerroer paa saa store Arealer, at Renholdelsen ikke engang kan overkommes af Landets egne Børn, men maa udføres ved fremmed Arbejdskraft. Trods alle disse Forandringer er Velstanden i Land-

bruget næppe steget i de sidste 50 Aar, Fordringerne til Livet er bleven større, Luksus steget og Nydelses-sygen tiltager, saa Befolkningen for 50 Aar siden vistnok levede under lykkeligere Forhold end nu, hvor alle Livsfornødenhederne er bleven dyrere.

Vi er nu naaede til Aar 1900 og afslutter hermed vore Meddelelser om Lykkesholm og dens Historie, et Tidsrum af næsten 600 Aar af denne have vi forelagt vore Læsere og retter nu kun denne Bøn til disse, at dette vort Arbejde maa faa en skaansom Dom, det er jo paa en Maade vort første og vil vel ogsaa blive vort sidste Skridt paa Forfatterbanen.

STAMTAVLE

OVER

FAMILIEN LINDEGAARDS SLÆGT

Tyme Lindegaard fik den 7. December 1526 Lensbrev paa Sct. Jørgen udenfor Odense af Kong *Frederik den 1ste*, naar han er død, der nu har det, nemlig Mester *Anders Glob* i Odense; til Bestillingen, som *Tyme* fik, hørte at underholde Syge og opretholde Gudstjenesten; 1555 bortlejede Borgmester og Raad og Kæmner i Odense Jord og Have i Vindegade, som *Tyme Lindegaard* sidst havde, hvad mulig staar i Forbindelse med, at Sct. Jørgen 1542 var bleven lagt til Graabrødre Hospital, der jo laa Vindegade meget nær, antagelig er *Tyme* da død eller bortflyttet inden 1555 og i sidste Tilfælde formentlig til København, thi 1567 underskriver

Knud Lindegaard som Raadmand og Forstander for det da store og mægtige Almindelige Hospital et Dokument med Borgmester og Raad i København; at han var i en Stilling som Hospitalsforstander, der jo saa kort efter Reformationen var en temmelig ny Bestilling, tyder hen paa, at man har ønsket en Mand, der gennem sine Familieforbindelser havde Kendskab til den Slags For-

retninger, 1570 nævnes han i samme Stilling, 1581 tillige som Husejer uden for Øster Port, som Skatteyder i Færgestrædet, men samme Aar døde han, hans Enke *Ane, Knud Lindegaards*, nævnes i 1609 i hendes Vaaninger vesten for Sct. Nicolaj Kirkegaard. Næste Medlem af Familien

Lauritz Knudsen Lindegaard, født 1550 og gift med *Ane Nielsdatter*, var Borger i Odense, hvor han var Raadmand 1589 og Sognemand ved Graabrøde 1603, 1611 betalte han Øltold for Kongen, men døde 1615, hans Hustru var allerede død 1605. Paa deres Ligsten stod: »Gud give dennem med alle tro Kristne det evige Lif«. De havde to Sønner, *Knud Lauritzen* og *Hans*.

Knud Lauritzen Lindegaard, født i Odense 1589, gift med *Ane Hasebart*, var Købmand i Odense, betalte 1613 Øltod for Kongen og leverede 1631 forskellige Varer til Kongen. Forinden sin Død 1640 stiftede han et Legat paa 300 Rigsdaler for Fattige i Odense, dette Legat, der i 1742 udgjorde 2308 Rigsdaler 1 Mark og 3 Skilling, er, ifølge *Mummes* Beskrivelse, med flere andre Legater i Tidernes Løb ganske forsvunden.

Hans Lindegaard var med i Mønstringen med Odense Borgere 1624, han findes nævnt senere i Sct. Knuds Kirkes Regnskaber og var i 1669 og 1670

ansat i en Skat af 7 Rigsdaler aarlig, men maa være død i dette sidste Aar, thi 1671 og 1672 nævntes hans Enke som Skatteyder med 4 Rigs- og 2 Mark og Folkelønsskat 5 Mark; hans Søn var

Peter Hans Lindegaard, Købmand i Odense og gift med *Ane Nielsdatter*, han svarede i 1677 Kop-, Kvæg- og Rentepengeskat 2 Rigsdaler og 2 Mark og senere endvidere Krigsdyr i 8^{ende} Rode med 3 Rigsdaler og 3 Mark. 1683 var han en af de højeste Skatteydere i 8^{ende} Rode og svarede Baadsmændsskat. De havde en Søn, født den 24 Januar 1689, ved Navn

Saiomon Lindegaard. Han gik den studerende Vej, blev juridisk Candidat og derpaa Fuldmægtig i Søkommissariatet, indtil han den 20. November 1716 blev Herredsfoged i Vinding og Bjerge-Aasum Herreder, han ejede tillige Paarupgaard, der nu er nedlagt, og solgte Kairup omkring 1741. Han ægtede *Frederikke Christiane Scarvin*, født den 20. August 1690 og Datter af Præsten *Lavritz Rasmussen Scarvin* i Roholdte paa Sjælland, der var en Søn af Præsten *Rasmus Pedersen Scarvin* i Nørre Vedby paa Falster, og gift med *Elisabeth Lassen*, Datter af *Las Lavritzen*, Ejer af Grubbesholm ved Varde, og *Grethe Rosenvinge* fra Lund i Sverrig. Hun var Søster til den bekendte Landsdommer *Jens Lassen* i

Fyen og havde foruden Sønnen *Lavritz* en yngre, ugift Søn *Rasmus*, der opholdt sig hos Moderen til sin Død 1723. *Rasmus Pedersen Scarvin*, der var bleven Provst, døde i 1674, hvorefter *Elisabeth Lassen* senere ægtede Kapellanen, Magister *Mejer*, der havde faaet Embedet, men dette Ægteskab, der blev barnløst, kunde alligevel ikke faa nogen Indflydelse paa *Elisabeth Lassens* Formueomstændigheder, idet der var afsluttet i 1676 mellem dem en Ægteskabskontrakt, saaledes at den længst levende skulde have det Hele, og *Mejer* døde længe før Konen i 1687, saaledes at hun altsaa beholdt hele Formuen. *Elisabeth Lassen* var, ifølge „*Barfod*“, en bemidlet, men yderst trættekær Dame, med hvem Provsteretten havde megen Strid, da hendes Enkepension efter *Mejer* skulde sættes i 1688. Sagen blev indanket for Retten, der imidlertid gav hende fuldstændig Ret; den 14. Maj 1706 fik hun Tilladelse til at maatte begraves om Aftenen efter at Døden var indtraadt, og den 10. September 1728 blev hendes Lig indsat i Kirken Kl. 8 efter Kongens Brev, hvorfra hun senere blev ført til Riserup Kirke i hendes Alders 97 Aar.

Foruden nogle Dotationer til forskellige Skoler og Fattige paa Falster testamenterede hun hele sin Formue til sin Sønnedatters Mand *Salomon Lindegaard*, hvorfor hendes Billede herved anbringes i Stamtavlen af taknemmelige Arvinger.

Denne Arv satte ham i Stand til 1739 at købe Hellerup af Generalmajor *Kørbitzes* Enke, og samtidig tog han sin Afsked som Herredsfoged, 1742 blev han Kanceliraad og 1751 Justitsraad, han døde den 12. Januar 1759, medens hans Enke overlevede ham og beholdt Hellerup til sin Død 1768. De efterlod dem 3 Børn, nemlig *Otto Lindegaard*, der var født 1720 og gift med *Anna Chatrine Bendtz*, *Lauritz* født 1721, gift med *Frederikke Dorthea Ebbesen*, og *Anna Elisabeth*, født 1722, gift med Etatsraad, Postmester *Christoffer Otto Schmidt* i Nyborg.

I Ligtalen over *Salomon Lindegaard* udtaltes følgende: »Han gav Haab om at blive en tro og duelig Embedsmand, saalænge han var Fuldmægtig ved Søkommissariatet, og han opfyldte det samme, da han 1716 blev Dommer ved Vinding, Bjerge og Aasum Herreder, hvilket Embede han afstod 1741, at den ham paa-kommende Svaghed ikke skulde formindske hans utrættelige Nidkærhed. Efter at han 1719 havde begivet sig i Ægteskab med hans nu højt bedrøvede Enkefru *Frederikke Christiane*, hvis Fader var Hr. *Lauritz Scarvin*, Sognepræst i Roholde i Sjælland, havde han den Lykke at se sig vel-signet med tvende velartede Sønner, *Otto* og *Lauritz*, og en Datter, *Anna Elisabeth*, hvilken han oplevede den Glæde at se som fornøjet Ægtemage af *Christoffer Otto Schmidt*, hans konge-

lige Majestæts Justits- og Kanceliraad samt Tolder og Postmester i Nyborg og i deres Børn at leve efter Døden. Han blev forfremmet 1742 til virkelig Kanceliraad og 1751 til Justitsraad og havde den Fornøjelse efter nedlagt Embede at henleve sine øvrige Dage i Rolighed som Ejer af Hellerup, indtil det ædleste af hans væsentlige Dele efter en langvarig Brystsyge den 12. Januar 1759 blev fraflyttet til den evige Hvile, da han havde tilbragt sin jordiske Vandring 69 Aar, 11 Maaneder og 19 Dage.

Lær du, som læser dette, at være ligesaa ydmyg som han var for Gud, Kongen tro, redelig mod sin Næste, en from og omhyggelig Fader, en fornuftig og kærlig Ægteemand, lemfældig og tjenstfærdig mod sine Underordnede, taalmodig i sin besværlige Sygdom og fuld af Haab og Tro til Gud i Døden, hvorfor han elskedes af dem, som kendte ham, og blev begrædt af flere end af hans Egne, hvilke ønske hans Sjæl den evige Glæde og Legemet en frydefuld Opstandelse paa Dommens Dag.«

Ved Boets Opgørelse den 11 Juli 1769 havde Arvingerne oprettet en Arveforening, Beholdningen var opgjort til 136,749 Rigsdaler og 29 Skilling, hvoraf hver af Arvingerne fik 45,583 Rigsdaler og $9\frac{2}{3}$ Skilling. Hellerup Gaard og Gods var ansat til 85,000 Rigsdaler og blev købt af Etatsraad *Christoffer Otto Schmidt*.

Otto Lindegaard, der som vi have set ovenfor var gift med *Ane Cathrine Bendtz*, Datter af *L. N. Bendtz* og *Petrunella Mølmark* fra Ferritslevgaard, købte 1768 Lykkesholm for 72,000 Rigsdaler, han var Krigsraad og Fader til Sønnen *Salomon*, født 1765, men ejede kun Gaarden i 10 Aar, idet han døde 1778, medens hans Hustru overlevede ham til 1798. Begges Billeder findes her i Stamtavlen. I Lighed med *Salomon Lindegaards* Begravelse meddeles her Ligtalerne over saavel *Otto Lindegaard* som senere over hans Enke. Over *Otto Lindegaard*: »Herunder gemmes det, Jorden kunde tilegne sig, af den i Live velædle og velbyrdige Herre *Otto Lindegaard*, kgl. Majestæts Krigsraad og Herre til Lykkesholm, da det som var bestemt til Himmelen gik over til Aandernes Fader. Han glædede sine Forældre, højædle og velbyrdige Hr. *Salomon Lindegaard*, kgl. Majestæts Justitsraad og Herre til Hellerup, og højædle og velbyrdige Fru *Frederikke Christiane Scarvin*, ved sin Indgang i Verden Aar 1720, paa Risingegaard her i Fyen, men bedrøvede sin Efterladte Enkefru *Anna Cathrine Bendtz*, med hvem han indtraadte i Ægteskab i 1765, og begges eneste Søn, *Salomon Lindegaard*, ved sin Udgang af Verden, som skete paa Lykkesholm den 28. November 1778. I Livet var han redelig mod Alle, trofast mod sine Venner og lemfældig mod sine Underhavende. Hvad Under, at hans Død beklagedes af alle, som savnede ham.

Slig en Ende maa vi tage
Jorden fordrer sit tilbage.
Men den Aand, som Herren gav,
Kender ingen Død og Grav.
Vor Afdøde haver vundet,
Palmegrenen har han funden,
Hvilen, som hans Sind stod til,
Derved vi os trøste vil«.

Over *Anna Cathrine Lindegaard*: »Aands dødelige, betragt med Ærefrygt denne Kiste, ærværdige Levninger indeholder den, den gemmer Støvet af den i Livet højædle og velbyrdige, nu hos Gud salige Fru *Anna Cathrine Lindegaard*, født *Bendtz*. 1730 saa hun den 1. Januar første Gang denne Verdens Lys, 1765 indgik hun Ægteskab med højædle og velbyrdige, nu salige Hr. Krigsraad *Lindegaard* til Lykkesholm, som 1778 efterlod hende Enke, 1798 indgik hun selv efter en smertelig Sygdom i Evigheden, efterladende sig sin eneste Søn, Hr. Kanceliraad *Salomon Lindegaard*. Som Ægtefælle, Moder, Husmoder var hun Mønster for sit Kjøen, paa Dyd og Guds frygt Eksempel for Alle.

Hvil elskte Støv af kjær Veninde,
Hvil sødt i Gravens stille Ro,
Fred, salige Fred med dit Minde,
Det evig skal hos dine bo.

Begges Billeder ses her i Stamtavlen.

Otto Lindegaards Broder *Lauritz*, født 1721, senere Justitsraad og Vicelandsdommer, gift med *Frederikke Dorthea Ebbesen* fra Risinge, var først Ejer af Jerstrup og senere af Juelskov, hvor han døde 1796; deres Søn *Eskild*, General-krigskommissær, arvede Juelskov, var gift og senere skilt fra *Petronella Sehested* og døde barnløs 1811 i Odense.

Otto Lindegaards Søster *Anna Elisabeth* blev gift med Etatsraad *Christoffer Otto Schmidt* i Nyborg, der 1769 købte Hellerup.

Salomon Lindegaard, født den 7. August 1765, blev Kanceliraad den 17. Juni 1790 og senere Justitsraad, den 15. Oktober 1790 gift med *Johanne Marie Kolding* fra Horsens, arvede Lykkesholm efter sin Moders død. De havde i deres Ægteskab følgende Børn:

1. *Anna Cathrine*, født den 11. Februar 1791, død den 25. Juni 1798.

2. *Otto*, født den 17. Maj 1792, cand. jur. 1817, Kammerraad 1830, Justitsraad 1842, Etatsraad 1863, gift den 29. April 1831 med *Frederikke Christiane Ramshardt*, Datter af Admiral *Peder Ramshardt* og *Frederikke Christiane*, født *Schmidt*. (Se nedenfor).

3. *Elise*, født den 28. Juni 1793, gift den 15. November 1821 med Prokurator, senere Kanceliraad *Søren Hansen* i Odense.

4. *Laurentze*, født den 26. Juni 1794, gift den 7. Januar 1814 med Godsejer *Rasmus Lange*, Ørbæklunde.

5. *Frederikke Christiane*, født den 17. April 1796, død samme Aar.

6. *Frederikke Christiane Scarvin*, født den 19. April 1798, døde i Juni 1830.

Salomon Lindegaard døde den 16. Februar 1825, hans Enke overlevede ham til den 26. Januar 1828.

Salomon Lindegaards Billede ses her i Stam-tavlen.

Otto Lindegaard og Hustru havde en eneste Søn, *Peter Salomon*, født den 16. September 1832, gift med *Annette Louise Frederikke Crone*, Datter af Kjøbmand *David Eberhart Crone* i Odense og Hustru *Frederikke Caspava Briand*. *Otto Lindegaard* blev ved Moderens Død Ejer af Lykkesholm; hans Hustru døde den 20 November 1866, han selv overlevede hende til den 2. December 1875.

2 Billeder af *Otto Lindegaard* og et af hans Hustru ses her i Bogen.

Peter Salomon Lindegaard arvede Lykkesholm efter Faderen, blev Jægermester i 1862, Hofjægermester 1882 og senere Ridder af Dannebrog.

Han og Hustru havde følgende Børn:

a. *Otto*, født den 9. Oktober 1858, Forstkandidat, gift den 27. Oktober 1888 med *Olina Lindgreen*, Datter af Juvelerer *Lindgreen*.

b. *Gustav Peter Ramshart*, født den 8. September 1860, Landmand, gift den 6. Februar 1888 med *Julie Knudsen*, Datter af Kjøbmand *Julius Knudsen* i Nyborg

c. *Anna Elisabeth Sophie*, født den 14. Oktober 1862, død den 9. Marts 1868.

d. *Carl Emil*, Landmand, født den 15. Maj 1864, gift og skilt fra *Ida Lindhart*, Datter af Forpagter *V. Lindhart*.

e. *Anna Sophie*, født den 17. Marts 1866, gift med *A. Baumann* i Eisenach.

f. *Valdemar*, født den 7. Maj 1868, Jægermester, Landmand, gift med *Elna Krøjer*, Datter af Oberst *C. F. Krøjer*.

g. *Alfred*, født den 18. April 1870, pharmaceutisk Kandidat.

h. *Artur Edvard Alexander*, født den 4. November 1872, gift med *Astrid Lindhart*, Datter af Forpagter *V. Lindhart*, Løjtnant og Savværksbestyrer.

i. *Elisabeth*, født den 23. April 1875, gift den 15. Maj 1900 med Forpagter *Jørgen Møller*, Søn af Godsforvalter *Møller*.

k. *Harald*, født den 16. August 1876, pharmaceutisk Kandidat.

Billederne af *Peter Salomon Lindegaard* og Hustru ses her i Bogen.

Efter at have gjort rede for Forfatterens Forfædre paa Fædrenes Side, vilde vi gøre det samme for hans Forfædre paa Mødrenes Side, der er saa meget mere Anledning dertil, som den Familie, hvorfra Forfatterens Moder var udgaaet, Familien *Ramshart*, for snart Hundrede Aar siden er uddød. Den første Bærer af dette Navn, der har kunnet findes, var *Peter Ramshart*, der 1620 som Medlem af et da stiftet islandsk Kompagni var islandsk Købmand i København. Som det synes, var Familien af islandsk Herkomst, idet senere Slægtinge af Familien ejede Ejendomme paa Island. Det islandske Kompagni opløstes imidlertid i 1662, hvorimod der 1679 stiftedes et færøersk-islandsk Kompagni, og blev da *Peter Ramsharts* Søn, *Peter Petersen Ramshart*, kongelig Betjent paa Færøerne samtidig med at han ejede Gaarden Nr. 56 paa Østergade og var gift med *Marie Gregoria Klaumann*; en Broder af ham, *Mathias Petersen Ramshart*, var Stadshauptmand i København og gift med *Elise Christensdatter Lund*. *Peter Petersen Ramshart* døde 1732 og efterlod sig 2 Sønner, nemlig *Peter Ramshart*, født 1696, og *Gregor Ramshart*, der var gift med *Boline Brun*, og døde som Søofficer. Paa Skiftececsionen efter salig *Peter Ramshart*, forhen Købmand paa Færøerne, fandtes et pragtfuldt, stort Indbo foruden alle de Bøger og Dokumenter, der vedrørte hans Stilling paa Færøerne.

Begravelsen var kostbar og foregik i Nikolai Kirke den 23. Marts 1732; Gaarden paa Østergade var solgt før Skiftet, og ved Auktion over Indboet, ved hvilken højstaaende Personer gav Møde og gjorde Indkøb, hvilket beviser dets udmærkede Beskaffenhed, løb denne op til 655 Rigsdaler 4 Mark og 7 Skilling.

Peter Ramshart, der var født 1696 og Søn af *Peter Petersen Ramshart*, blev Student 1712, 1721 ansat ved den nedsatte norske Matrikel Kommission, kom i Berøring med den særlig indflydelsesrige Biskop *Deichmann* og *Christian Møinichen*, der blev Oversekretær i danske Kancelie, senere blev han bekendt med Kongen, der fik stor Tillid til ham, 1725 blev han Kammersekretær i Rentekammeret, 1727 Geheimkabinetsekretær og ægtede 1729 *Johanne Jakobe Møinichen*, *Christian Møinichens* Datter, han sluttede sig nær til Kongen, hos hvem han havde stor Indflydelse, derimod sværmede han ikke særlig for Dronningen *Anna Sophie*. Ved Kongens Død fik han straks Afsked uden Pension, og der blev indledet Undersøgelse saavel mod ham som mod Biskop *Deichmann* og *Møinichen*, om hvilke man troede, at de havde gjort dem ulovlige Fordele ved Bestikkelser i afdøde Konges Tid. Uagtet intet som helst mod dem oplystes, fik de dog ikke deres Stilling tilbage den Gang, men *Ramshart* maatte i den følgende Tid i mange Aar leve i meget smaa Kaar af en lille aarlig Understøttelse af Dronningen. Omsider ved 1740 bedredes hans Tilstand, han blev atter taget til Naade, blev 1744 Toldinspektør, 1749 Etatsraad og døde den 29. Oktober 1750,

han havde i sit Ægtessab 4 Børn, hvoraf dog kun 2 var levende, en Søn *Peter Ramshart*, født den 27. Juli 1741, overlevede ham.

1753 blev der holdt Skiftesamling i Boet efter Etatsraad *Ramshart*; Hr. Assessor *Rasmus* meddelte, at han af den kongelige Hofret var konstitueret til Formynders for Etatsraad *Ramsharts* umyndige Børn, hvoraf tvende endnu er levende.

Men da afg. Etatsraad *Klaumann* den 26. Februar 1751 havde erholdt kongelig Bevilling at nyde kongelig Delation paa bemeldte Myndlinges Vegne, at fragaa Arv og Gæld, indtil der kan faaes Efterretning hvorledes Assistentforvalterens Fallitbo vil falde, og da han maatte fornemme, at Kreditorerne i bemeldte Bo, ved Boets Slutning ikke fik mere end 23 Procent for deres Fordringer, og Etatsraad *Ramsharts* Stervbo derved kommer til stort Ansvar, saasom den salig Mand har til en Del af Jødens Kreditorer kaveret for mer end 49,000 Rigsdaler, fandt han sig forpligtet paa bemeldte sine tvende Myndlinges Vegne, hverken at arve eller gælde efter deres salig Fader og agter paa deres Vegne ikke mere at befatte sig med dette Stervbo, hvilken Deklaration han med det første agter for den kongelige Hofret at lade læse, ligesom han og her i Protokollen underskrev.

Den 26. September 1750 afgav Fru *Ramshart* en Oversigt over deres Formue, der da udviste et Overskud af 7840 Rigsdaler, hvoraf de 2000 er Kroner, men fornævnte uheldige Kautionsforpligtelse berøvede deres Børn deres Formue, saa de som sagt maatte gaa fra Arv og Gæld.

Specifikationen over deres Indbo udviste en næsten fyrstelig Pragt og en mægtig Bogsamling paa 518 Numre og 125 Skillerier. Desuden 2 Kareter, en sort Hingst, en sort Vallak og 3 Sæt Seletøj med Messingbeslag, 44 Numre Guld- og Sølvtoj, foruden hvad der ved Guldsmed Gram blev vejjet og vurderet ialt 36 Numre; saa og en graa Klædes Kjortel, Vest og Bukser, en blaa Vest med Snore og Bukser, alt Libiritøj.

De Jøder, Etatsraad *Ramshart* var Kautionist for, var *Salomon* og *Mejer Josef Unna*.

Peter Ramshart, der var født 1741 den 27. Juli, blev Sekondløjtnant i Søetaten 1759, Premierløjtnant 1763, Kaptainløjtnant 1769, Kaptain 1775, Kommandørkaptain 1784, Kommandør 1790, Kontreadmiral 1799 og døde den 10. Marts 1813. Han havde fra 1760 af 12 forskellige, stundom fleraarige Udkommandoer, var en begavet og kundskabsrig Personlighed og syslede med at samle maritime historiske Optegnelser, hvilke han udgav i 1808 under Navn af »Efterretninger om det bekendte af den danske Flaades Tjeneste«. *Ramshart* var to Gange gift, første Gang 1766 med *Margrethe Dortha v. Vyrzten* og anden Gang 1778 med *Frederikke Christiane Schmidt.*, der døde 1810. I dette Ægteskab havde han 6 Børn, 5 Døtre og 1 Søn, hvoraf dog det ældste Barn døde som ganske lille. Sønnen *Peter Ramshart* var født 1780, var som Søkadet ude til Søs i 1794, men faldt ned fra Masten og slog sig ihjel. Ældste Datter *Johanne Jakobe Ramshart* var født 1781, næstældste Datter *Anna Elisabeth* var født 1785, næstyingste Datter

Christiane, var født 1790 og yngste Datter *Frederikke Christiane*, født 1792, der var den eneste, der indtraadte i Ægteskabet, 1830 med Etatsraad *Lindegaard* til Lykkesholm og afgik ved Døden den 20. November 1868.

Mathias Petersen Ramshart, der var Stadshauptmand, havde 3 Børn, hvoraf det yngste døde som lille, den ældste Søn *Peter Ramshart*, født 1685 og gift med *Dorthea Rosenvinge*, blev 1728 Borgmester i København, hvilket Embede han dog maatte fratræde 2 Aar senere paa Grund af Pallit, men blev det atter 1734 og beholdt da Embedet til sin Død 1748.

Den anden Søn *Cort Mathias Ramshart* blev Præst i Kullerup og Revsvindinge, men blev senere forflyttet til Norge og vides da senere intet om ham. Familien *Ramshart* er saaledes uddød her i Landet ved Admiralsens Død i 1813.

ELISABETH LASSEN

KRIGSRAAD OTTO LINDEGAARD

KRIGSRAADINDE LINDEGAARD

JUSTITSRAAD SALOMON LINDEGAARD

ETATSRAAD OTTO LINDEGAARD
SOM UNG

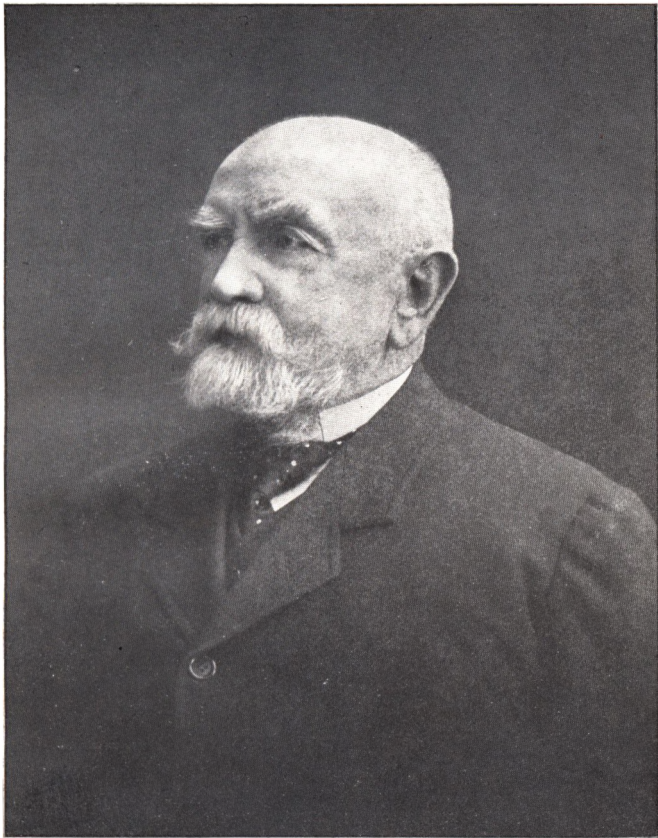

ETATSRÅAD OTTO LINDEGAARD

ETATSRADINDE LINDEGAARD

HOFJÆGERMESTER PETER SALOMON LINDEGAARD

HOFJÆGERMESTERINDE LINDEGAARD